

Muusikaleht

Juuni
1995
Nr. 6
Hind 4.95

ML piltmõistus

Missuguste eesti praeguste tuntud muusikute lapsepõlvfotod need on (vt. lk. 12-13)? Äraarvajate vahel loositakse välja 3 auhinda. Järgmises numbris muusikaline ristsõna.

Veel numbris

“Joonase” muusikaline võimsus
27. mai mitmel pool Eestis
Intervjuud heliloojatelt - URMAS
SISASKILT ja AARE KRUUSIMÄELT
Uuelaadne solfedžoõpik tulekul
100 aastat Eesti 1. kontrabassimängija

sünnist
Šamaan esitab publikule ainult häid
loitse
Eesti Kontsert ja Baltica-95 suvel

2 "JOONASE" ELULUGU JA TA ISE

Need, kes meil praegushetkel "Joonase lähetamist" nii sisus kui vormis peensusteni tunnevad, on Neeme Järvi ja Arvo Volmer ning muidugi 1980. aastatel käivitatud ettekannete algataja Vardo Rumessen. Viimase töö originaalkäsikirja korrastamisel, ettekannete organiseerimisel ja teose - nagu üldse Tobiase - kirjasõnalisel avamisel on olnud pretsedentitu. Värskeimaks näiteks ja hästi ajastatud kulminatsiooniks enne oratooriumi plaadistust ning vaalareisi on tema raamat "Rudolf Tobias ja tema oratoorium "Joonase lähetamine"" (Meedia- ja kirjastuskompanii SE & JS, Tall., 1994), mille esitus toimus äsja, k. a. 7. juunil. Raamat sisaldab 1) ammendava ülevaate selle teose saamisloost ajas ja ruumis, konstruktsioonist ja muusika iseloomustuse, 2) täieliku eestikeelse teksti ning 3) *pro et contra* - väljavõtteid oratooriumisse puutuvast kirjatähest alates Tobiase enda ja tema kaasaegsete sulest kuni mullu avaldatuni; lisaks igasuguste (valdavalt üksiknumbrite) ettekannete täieliku loetelu õnnestut esiettekandest peale (26. nov. 1909 Leipzigis) ja lõpetades 24. veebr. 1995 Estonias tehtuga (nr-d 15-19). Nii või teisiti on selle hiiu muusika elavalt kõlanud tollel ajavahemikul 18 korral, sealjuures seni väljaspool Eestit Leipzigi kõrval - ja märksa õnnestunumalt - veel vaid Berliinis 22. jaan. 1914, siis samuti autori juhatusel.

Piirdudes siinkohal vaid "Joonase" sisulis-muusikalise küljega, lähtungi sellest raamatust, mis kartma peab, pole kõigile soovijaile kättesaadav (hind, piiratud tiraaž). Niisiis - resüme, millele eelnevalt lisan lühiülevaate partituuri *biograafiast*.

Tobiase surm 1918. a. ning järgnevad aastad ei lahanud mitte ainult tema lapsed, vaid ka käsikirjad. Lõpetatud teosed kogus lesk Louise küll enda kätte, kuid on alust arvata, et poolikutele käsikirjadest ei pööratud ta samaväärset tähelepanu ja nii on mõndagi kaduma läinud. "Joonase" ta muidugi võttis, oma esimesel kodumaakülastusel 1923. a. ka pakkus omandamiseks vastavatele institutsioonidele. Paraku jätkus siis raha vaid kantaadi "Johannes Damaskusest", "Eks teie tea" ja veel mõne väiksema asja ostmiseks. Samuti juhtus 1925. a. ja taas rändas partituur üle ookeani tagasi Ameerikasse. Ent nii Saar kui Kreek olid jõudnud seda küllaldaselt uurida ning muusikast vaimustuda. Läbi nende ja A. Topmani huvitus oratooriumist 1931. a. tuhvane kirikumuusikamees Johannes Hiob (ast 1936 Eesti Luterliku Kirikumuusika sekretär), kes kirjutas kohe ülistava artikli ja temalt ongi võimendunud H. Kretzschmari 1911. a. Louisele lausutus hinnang (paraku ainus koht, oma teostes ta vaid mainib Tobiase nime¹), et pärast Bachi pole enam loodud teist nii võimsat sakraalteost. Loomulikult tegi Hiob 1937. a. alates, kui Louise lõplikult

Eestisse pöördus, kõik, et "Joonas" omandataks, kuni 1939. a. suvel Kultuurkapitali otsusega leiti 4 tuhat krooni (küsitud 10 tuhande asemel). Tega ei jõutud partituuriga enam midagi, sest samas tulid Vene baasid ja kõik sellele järgnev - viis pakku noodiraamatut jäid muuseumis kohvrissi. Sõja puhkedes taris K. Leichter koos muu muuseumi varaga need Suure-Jaani ligidale Lahmusele varju, sealt toodi hiljem kõik küll tagasi, aga "Joonasele" kui sakraalteosele oli määratud vaikselt üksnes kapis konutada. Isegi rääkida hästi ei tohtinud. Esimesena tegi seda Tobiase juubelipäeval 1973. a. siiski H. Lepnurm ja sellest saigi Rumessen ta enda sõnul partituuri süvenemiseks tõuke.

Tobiasele üsna tüüpilised segadused partituuris osutusid ootamatult suurteks, kuid mitte ületamatuteks. 1974. aastaks oli 1. pilt korrastatud, kuid selle väljapakumise pörkus mõistagi funktsionäride (Utt, Rääts, Parsadanjan) vastuseisule. Seda pikaks ajaks, kuni 1984. a. jõuti koos Peeter Liljega siiski Sanctuse esitamiseni - tingimusel, et mitte kusagil nimetust ei märgitaks (lubajaks-tingijaks oli Parsadanjan). Ometi osutus sellinegi võimalus palsamiks ning koos *Gorbatšovi sulaga* sai 1985. a. korrigeeritud ka 2. pilt. Kuigi 1. pildi ettekanne 22. mail 1986. a. jäi vastukajata, sai silutuks ka 3. pilt. Läbimurre toimus kahe esimese pildiga (pluss Sanctus) 1987. a., jälle mais ja menu oli tohutu. 3. pilti kuuld 1988. a. jaanuaris, 4. - juunis (koos eelmistega). Täistriumpfiks kujunes 25. mai 1989 - esimene terviklik ettekanne pärast 80 aastat ning see vapustas! Ja ikka Peeter Liljega, kelle ülestõstetud kätel titaanlikku töö lõpuni viimistletud materiaalsel kujul siis ka nägime. Nüüd puhkab originaal ammu jälle muuseumis, olemas ka koopiad, kuid vaja oleks teha CD kõrvale hädasti ka trükki. Ainult nii saaksime "Joonase" lähetada teistelegi maailmas esitamiseks.

Nüüd asjast enesest, õigemini väljavõtteid eelnimetatud raamatust (lugemise hõlbustamiseks jätan otsesitaadid autorilt välja toomata, mõõndes, et minupoolded ongi vaid mõned neid siduvad lõigud).

Rudolf Tobiase oratoorium ei ole mitte ainult eesti muusikas esimene selles žanris kirjutatud teos, vaid kahtlemata üks suurejoonelisemaid helitöid, mida eesti helilooja on kunagi

loonud. Teose suur kunstiline väärtus avaldub eelkõige Tobiase kompositsioonitehnilises meisterlikkuses, tema suurepärasel polüfoonilises mõtlemises ja vormidramaturgias. Peale selle on nende puhtmuusikaliste väärtuste kõrval oluline ka teose ideelise-filosoofiline kontseptsioon ja selle suunitlus. "Joonas" on ilmutuslik oma paljutähenduslikkuses, see on prohvetlik nägemus oma rahva kannatustest, kohtumõistmisest ja lunastusest. Selles on bachilikku sügavust ja usulist hardust ning händellikku suurejoonelisust ja monumentaalsust, see on ka oma "meisterlikkuse poolest lähedane Bachile ja Händelile".² On üpris tõenäone, et helilooja uuenduslikes taotlustes ühendada teoloogilised probleemid rahvuslikuga - nagu ta ka tegi - tohime näha Rudolf Kalda mõju (R. K.-ga puutus R. T. kokku 1902. aastast Peterburis, arvata umbes samal ajal tekkiski tal kavatsus luua suurem pübliaimeline helitöö). K. E. Söödi järgi olnud Kallas koguni abiks libreto koostamisel. Konkreetset asus R. T.: "Joonase" muusika loomisele Tartus 1904. a. ja Läände viiski ta sealt 1908. a. võimaluste otsimine selle ettekandmiseks. Asi ei seisnud üksnes Tartu muusikute mannetuses, vaid kirikumuusikas vajas Tobias ka oma taotlustele kaalukamat tunnustust.

Tobiase arvates ei suutnud kirikumuusika enam seista oma ülesannete kõrgusel ega vastanud ajastu nõuetele. Ta leidis, et oratooriumizant on pärast Bachi ja Händelit alla käinud eelkõige sellepärast, et "aine väljavalikus sentimentaalse lovevusega toimetatud on".³ Ja veel: "Piibel ei kaunista midagi, ka kirikumuusikal pole seda tarvis teha."⁴ Seega taotles R. T. ennekõike läbitunnetatud muusikalist kujundlikkust. Samas leidis R. T. sügavalt uskliku inimesena, et ainult usk võib rahvast innustada tegutsema ühiste eesmärkide ja ideaalide nimel. Selles on oluline tähtsus teose tagapõhjal, suunitlusel. Tobias ei piirdunud püüsi ühe ümberjutustamisega, sellel peab ka olema oma sõnum, idee. Ta ei seadnud ülesandeks kirjutada usukultuslikku tarbemuusikat; vaid püüdis edasi anda üldinimlikke põhimõtteid ja neid väärtustada. Ses mõttes on "Joonas" tõepoolest R. T. usutunnistus.

"Joonase" aluseks on Joonase raamat Vanast Testamendist, lugu prohvetist, kes tõrgub Jumala käsku täitmast. Keskses on Piibli mõte, et Jumala armulikkus ei piirdu ühe väljavalitud rahvaga, vaid ta annab armu ka paganatele, kui need kahetsevad kurja. Tobiase idee on laiem ja üldisem - konflikt ülekohut sümboliseeriva Niinive ja väikese hulga õiglaste ning kannatajate vahel (paralleelid siitmaaga kestvvalt nähtavad!). Nagu raamatute raamatus, nii on ka R. T. Joonas rahu saadik. Ta küll mõistab kurjad hukka, kuid ei nõua

MAI

* Peale emadepäeva muusikalise tähistamise olid mais muusikakoolide lõppkontserdid, mõnel pool ka laste "Laulukarusselli" maakondlikud konkursid.

Harjumaa

* 3.-7. mail esinesid Kose poistekoor Kai Rei ja folklooriansambel "Pillipiigid" Juta Helilau juhtimisel Rootsisis ja Norras.

* 21. mail andsid Harjumaa muusikakoolide lõpetajad kontserdi Estonia Talveaias.

* 30. mail oli "Harjumaa" pikk intervjuu Padisel elavalt muusikut Heino Ridbeckilt.

Hiiumaa

* 1. mail esitasid Kärkla kultuurikeskuses laule muusikalidest ja ooperitest Margarita Voites ja Toomas Kuter Therese Raide saatel.

* Emadepäeva ajal 13.-14. mail peeti Rootsi väikelinnas Degerforsis Eesti muusika päevi, milles osales ka Rootsi koore. Eestit esindasid segakoor "Hiulu" ja Käina Põhikooli tütarlaste valikkoor. Esimene esitas koos Degerforsis koguduse koori ja kohaliku muusikakooli baasil kokkupandud sümfoonietorkestriga kaks suurvormi: U. Sisaski "Eesti missa" ja C. Fauré "Reekviemi".

Jõgevamaalt

* Jõgeva linna päevadel 11.-13. maini oli muusikal suhteliselt tagasihoidlik osa, esinesid põhiliselt muusikakooli õpilased.

* Kevadsimaniti pidas Jõgevahe pere folklooriselts. Tavalistest eesti tantsurühmadest erineb see laulu- ja näitlemise küllaltki suure osakaalu poolest.

Läänemaa

* Lihula naiskoor tähistas kontserdiga 50 aasta, kammerkoori 5 aasta möödumist asutamisest. Lihula meeskoor on kahanenud 5-liikmeliseks ansambliks. Lagunenud on Taebla kammerkoor, kuna "meeshäälid said otsa".

* Lihula kultuurimajas toimunud

Läänemaa kooliõpilaste lauluansambli konkursil esines 30 ansambli, kes olid jaotatud 5 kategooriasse. Keskkoolide kõrval paistis silma Ridala põhikooli väikesed taitlejad oma puhta intonatsiooni poolest.

* 28. mail avas Haapsalu suvemuusikahooaja sealse toomkirikus ERSO Arvo Volmeri juhtimisel. Esitati Mozarti ja Wagneri teoseid, solistina esines Kotka Linnaorkestri kontsertmeister Ülo Kaadu. Häiris üleääraselt pikk kaja, mida soodustas kuulajate vähesus.

Põlvamaalt

* Põlva muusikakooli ansambel käis ainsana Eestist Valkas Läti viiuliansambli festivalil, kuigi kutsed olid saanud paljud Eesti koolid.

Pärnumaalt

* 5. mail tähistati kontserdiga Vändras Mihkel Lüdigi 115. sünniaastapäeva. Samal päeval "Orient" Pärnus.

* 7.-8. mail andis Kopenhaageni "Teatret Cantabile" Pärnu etendusi, milles on läbi põimitud muusika ja tants.

* 9. mail tähistas koor "Kungla" kontserdiga oma 120 sünnipäeva.

* Tori ja Jõesuu segakooril (dir. Helen Huik) oli külas sõpruskoor Soomest Jämsa linnast. Ühiskontserdil lauldi mõlemas keeles.

* 13. mail andis oma viimase talvehooja kontserdi Pärnu Linnaorkester L. Lepalaare juhtimisel. Kanti ette S. Prokofjevi 7. sümfoonia, Pärnu helilooja A. Uritamne (1901-82) sümfooniline poem "Koidu valgel" ja J. Hummeli Trompetikontsert (soleeris Imre Tilleman). Sama kava esitas Pärnu Linnaorkester Narvas.

* 31. mail tutvustati Raekojas äsjavalminud brošüüri "Pärnu Kultuurijuh".

Raplamaalt

* 8. mail toimunud pressikonverentsil teatidis Rapla III kirikumuusika päevade juhid, et see üritus toimub vaatamata

finantsraskustele. Varem oli päevade kunstiline juht Raimo Kivistik ajalehes "Nädaline" teatanud, et neil põhjusel võib üritus osaliselt ära jääda ning kritiseerinud teravalt Kultuuri- ja Haridusministeeriumi ning Kultuurifondi rahajagamise pealinnakeskuse pärast, tuues seejuures mitmeid näiteid.

* Järvakandi eakate klubis "Tujutare" toimunud peoõhtul esinesid naiskoor ja ansamblid ning esitati paroodia telesaatele "Reisile sinuga".

Saaremaalt

* 6. mail mängis Haapsalu Muusikakooli muusikateater Kuressaares U. Sisaski "Kurja kuningatütart".

* 7.-8. mail laulis Saaremaa Poistekoor Ahvenamaal.

* Segakoor "Helsingin Laulu" esines Sibelius Akadeemias õppiva eestlase Kristel Aeru juhtimisel Muhus ja Kuressaares. Kuulajaid oli vähe.

* 20. mail avaldas ajaleht "Oma Saar" intervjuu Tatjana Lepnurmelt.

Tartumaa

* "Oriendi" festivali sarjas toimus Tartus 3 kontserti, 11. mail mängis seal Marcella Crudeli.

* 7. mail esinesid Sõbra Majas pimedad taitlejad tänukontserdiga oma senistele ja tulevastele toetajatele.

* 19.-21. maini olid Tartu III puhkpillimuusika päevad.

* 21. mail oli Luunja lastelaulupidu, millega tähistati Eesti esimese lastelaulupeo 125. aastapäeva.

* 21. mail andis kevadkontserdi naiskoor "Linda" (dir. Margit Kariis), kaastegevad rahvapilliainsambel "Kannel" ja meesansambel Võrust.

Ida-Virumaa

* 4. mail andis grupp "Oriendi" festivalil osalejast kontserdi Purtsel linnuses.

* Aprilli lõpul - mai algul toimus Jõhvi Kevadpäevade raames mitu muusikaüritust. Kohalike taitlejate kõrval esinesid Jõhvi

kultuurikeskuses 42 laulust ETV Lastekraani muusikastuudiost. Seekord oli saal täis.

* 12.-13. mail esitasid Eesti noored tipp-pianistid Kiviõlis, Jõhvis, Narvas ja Sillamäel F. Liszti klaverimuusikat.

* 18. mail esinesid Jõhvi Teatrimajas A. Leibur, H. Mätlik ja T. Terasmaa.

* 4. mail tähistati Vinni klubis kontserdiga meesansambli 25. aastapäeva.

* 17. maist 4. juunini toimunud Narva Päevade raames, mis oli pühendatud 650 aasta möödumisele Narvale linna staatuse andmisest; oli peale eesti muusika päeva (vt. lk.) mitmeid muid muusikaüritusi: konkuress "Noored moosekandid" J. Mravinski mälestuseks koos Sankt-Peterburi konservatooriumi professori Vavilova-Mravinskaja õpilaste kontserdiga, koori-, sümfoonia- ja puhkpilliorkestri kontsert, vene romansside õhtu jne.

Lääne-Virumaa

* Virumaa Kultuurikapital jagas kevadtoetusi. Teiste hulgas said seda TÜ diplomand Mare Tombach diplomitööks "Viru särü" meie meele ja mälus", Rakvere muusikakooli õpetaja Taavi Nachtigall Londonis meistrkursustel käimise kulude katteks ja lisaku Kunstide Kool kannelde ostmiseks.

* 6.-16. maini käis Virumaa Poistekoor kontserditiinureel Rootsisis, Norras ja Saksamaal.

* 9. mail andis Urve Tauts, Mati Reimann ja Svjatoslav Zavjalov kontserdi Rakvere Kauri saalis.

* 13. mail toimunud Tapa Linna Päevade raames esinesid Tapa autobaasi orkester Jüri Tülli juhatusel ning teised taidluskollektiivid.

* 12. mail mängis Rakvere Linnaorkester KIT-i klubis oma uut kava. Kaasa löid ka viuldajad ja pianistid Rakvere Muusikakoolist.

Võrumaa

* Kogu maikuu läbi kestis kultuurifestival "Võru kevad" rohkete muusikaüritustega. Lähemalt sellest lubasid kirjutada võrulased ise järgmises "Muusikalehes".

karistamist, vaid kutsub meeleparandusele. See kõik on öeldud siin väga laias laastus.

Peensuste juurde juhib R. T. ise kavalehele mõeldud kommentaaridega. Muusikas kasutab ta ideekonstruktsioonide kujundamisel ohtralt leitmotiive. Tähtsaimaks neist on jumaliku ettenägelikkuse motiiv - kogu loo keskne sümbol ja sisuline kokkuvõte. See on intonatsioonilises suguluses teisega - Jumala käsu motiiviga, millega ilmub Jumal Sanctuses (nr. 19), mis keskse numbrina jagab oratooriumi kahte võrdsesse ossa. Käsu motiivile vastandub halastuse motiiv. Veel olgu mainitud Joonase kui prohveti, kannatuse, kätemaksu, Niinive patukahetsuse, Niinive rahva, Joonase põgenemise ja lainete motiiv. Sümbolset tähendust omavad samuti koraaliteemad, mis on ka nagu juhtteemad ("Oh anna tuhat keelt sa mulle", "Meie isa taevariigi sees" jt.).

R. T. kasutab ohtrasti mitmesuguseid polüfoonilisi võtteid, kuid need pole kusagil formaalsed ega eesmärgiks omaette. Et polüfooniline mõtelaad on heliloojale üldse äärmiselt iseloomulik ja orgaaniline, siis on see ka väga isikupärane. Kuid vastavad vormid ei

esine tal kunagi puhtal kujul. Eriti iseloomulikud on kontrastse polüfoonia võtted ("Tormikoor" nr. 6). Kujundlik veenvus ja kõlaline karakterisus avalduvad numbrist numbrisse. Seda võib nimetada elulisuse taotluseks, mis kontseptuaalselt annab teosele paljutähenduslikkuse.

Ülesehituselt sarnaneb "Joonas" mitmeti ooperiga, seistes nagu missa ja ooperi vahepeal. Koosneb ka 38 numbrist ehk viiest pildist koos proloogiga, moodustades kolm osa, mida võiks nimetada vaatusteks. Üksikute osade nimetamine piltideks ei viita siiski lavalikkusele, vaid kriipsutavad alla kujundlikkust. Mõningate ühiste sugemete juures Wagneriga (leitmotiivistik, üksikute numbrite liitumine) on siiski selgesti tajutatav klassikaline aluspõhi, Bachi ja Händeli traditsioonide jätk.

Kuigi R. T. muusikalise mõtlemise lähtekohaks olid eelkõige saksa klassikud, võiksime tema heliloomingulist stiili pigem iseloomustada kui sünteesi, mis ühendab endas nii saksa klassikalisele muusikale kui ka saksa hilisromantismile omased

suundumused. Väga hästi on teda selles mõttes iseloomustanud Mart Saar: "Tobias on tugev talent neo-klassika suunaga. Temal ei ole midagi spetsiifilist modernistlikku. Tema mõjub rohkem oma ande jõu ja karakterlikkusega kui originaalsusega. Mis Rudolf Tobiase teostest välja paistab - on erk, julge ja elujaatav meeleolu ning tung võimsate, tugevate, jõurikaste ja grandiooslike kontseptsiioonide järele."⁵

Niisugune on väga kokkusurutult Tobiase Joonalugu. Missuguseks kujuneb ta edasine saatus - kas on pöörane unistada ükskord Vatikani mastist ümber Maa mähkuvatest raadiolainetest suure muusikaga?

Refereerinud

Ivalo Randalu

¹ Suusõnalistel andmetel H. Kriisalt I. R-le.

² R. Päts "Lühijooni R. Tobiase elust ja loomingust". Varamu 1939, nr. 1, lk. 53.

³ R. Tobias "Sealpool klassikat ja moderni".

⁴ R. Tobias "Andante religioso".

⁵ M. Saar. "Rudolf Tobias", "Rudolf Tobias sõnas ja pildis", lk. 19.

Muusikakoolid lõpetasid

Eesti maakondade muusikakoolide 1995. aasta lõpetajate kontserdid on möödunud. Palju oli võimekaid lõpetajaid - 76-s koolis 402 tütarlast ja 137 poeglast.

Paljud, kes ei vali muusikat elukutseks, on saanud esinemisõskuse ja töötahte, mis kuulub ära taidluseks.

Hea on täheldada, et lõpetajate hulgas on tugevaid puhkpillimängijaid. Käesoleva aasta kevadel toimus konkursse, mille kokkuvõtteks võin kinnitada, et tase on tõusnud, ja täheldada huvi kasvu ansambli mängu ja orkestritöö vastu.

Suvel ootavad õppelaagrid puhkpillimängijaid Põltsamaale, Vigalasse. Rakveremaal alustatakse kammerorkestri õppelaagriga, kuhu on avaldusi kogunenud Eestimaa erinevatest paikadest.

Muusika õppimine toimub suures osas individuaaltundides, mis tõstab õppe kalimaks. Aasta jooksul on paljud koolid pidanud oma olemasolu eest võitlema, seda omavalitsuste ees õigustama. Väiksemates valdades on õpilaste vastuvõtu arve vähendatud ja paljud koolid peavad vaheetappidel reguleerima õpilaste võimeid arvestades tundide arvu.

Muusikakoolid lähevad, mure südames, vastu uuele õppeaastale.

Ene Raid

Arhiivmaterjalale Soomest

Juuni algul külastas Teatri ja Muusika Muuseumi omal ajal Eestiga tihedais sidemeis olnud Soome laulja Väinö Sola lesk Marja Sola-Binhan. Ta andis üle originaalid Eestiga seotud materjalidest Väinö Sola arhiivist.

Eesti Muusika Nõukogu uus juhtkond

Pärast seda kui Eesti Muusika Nõukogu senine president Leo Normet oli novembri lõpul 1994 esitanud oma aruande ja palunud end sellest ametist vabastada, kogunes nõukogu ligi pool aastat hiljem, 13. mail uut juhtkonda valima. Uus juhatus moodustati 9-liikmelisena, oma esimestel koosolekutel valis see uueks presidendiks Eesti Muusikaakadeemia rektori Peep Lassmanni, asepresidendiks Ene Kangroni. Kavandati aktiivselt Eesti muusikaellu sekkumise plaane. Järgmine juhatuse koosolek oli juba 24. mail.

Eesti muusikale infokeskus

3. mail loodi Eesti Muusika Infokeskus, valiti 5-liikmeline juhatus, esimeheks Eesti Heliloojate Liidu esimees Lepo Sumera. Keskuse ülesandeks on info kogumine ja levitamine välismaal eesti muusika kohta. Selleks planeeritakse luua vastav ametkond, koordineerida oma tegevus vastavat infot valdavate ametkondade ja organisatsioonidega.

E. Tubina fond Rahvusraamatukogusse

13. mail andis Eino Tubin Rahvusraamatukogule üle esimesed mikrofilmid koopiatest oma isa Eduard Tubina arhiivist, ülejäänud tulevad hiljem. Käskkirjad ja lindistuste originaalid jäävad Rootsi.

Emadepäevakontserdid

- Emadepäevakontserte oli üle Eesti. Üks omapärasemaid oli Viljandis Pauluse kirikus. Seal toimusid segakoori "Koit" ja Viljandi kultuurikolledži kammerkoori kontserdi kava koosnes neitsi Maarjale pühendatud lauludest keskajast tänapäevani (gregooriuse koraal, Sisask, Eespere). Viimasel ajal tublisti arenenud koore dirigeerisid Jana Allik ja Ülle Jantson.

Traditsiooniliste emadepäevakontsertide põhiraskus on meeskooridel. Nende praegu-

ne kokkukuivamise tendents tekitab aga probleeme. Valgas ja Helmes andsid ühise kontserdi Valga ja Helme meeskoor. "Valgamaalane" kirjutas, et kontsert oli heatasemeline, kuid lisas, et lavale tulnud kooris oli vaid 30 meest - 15 Valgast, 15 Tõrvast, puudus 10. "Ja ongi kogu Valgamaa mees- telauluvägi."

Kilingi-Nõmmes tähistati emadepäeva laste lauluvõistluse ja kontserdiga, selles osales Pärnu Poistekoor. Ka Rakveres olid esinejad suurelt osalt lapsed - kontserdil teatris löid kaasa maakonna "Laulukaruselli" võitjad.

Onegin - kunstiandeline tütarlaps

Narva muusikakooli klaveriklassi õpilased tõid lavale P. Tšaikovski "Jevgeni Onegini". Tatjana mängiv Juulja Moskaleva võlub mitte ainult lauluga, vaid ka sellega, et ta on Tatjana loomulikus eas, mida päris- teatris esineb harva. Meesosades esinevad põhiliselt tütarlapsed. Onegini-Sveta Serge- nina eskiiside järgi tegid noored taidlajad ise endile kostüümid.

Esimene eesti muusikadoktor

Eesti Muusikaakadeemia dotsent Urve Lippus kaitses Helsingi Ülikooli juures väitekirja muusikateaduse doktori kraadi omandamiseks teemal "Linnala muusikaline mõtlemine". Töö on Soomes välja antud inglise keeles ning selles keeles toimus ka kaitsmine.

EMA muusikaajaloo kateedri poolt on soovitatud kaitsmiseks Kristel Pappeli magistritöö "Muusikateater Tallinnas XIX sajandi I poolel".

Üle piiri saadi üle hulga aja kokku

10. mail kestis 3 tundi Valga linna taidle- jate kevadkontsert, kus esitati nii süva- kui levimusikat. Osa sellest ajast täitsid kü- lalised Valkast, kes esinesid eriti särtsakalt. "Valgamaalane" märgib: "Kui lähedal me elame ja kui ammu pole me kohtunud!"

Miline peaks olema vaimulik muusika?

15.-16. mail toimus Eesti Evangeelse Luterliku Kirikumusika Liidu korraldusel Tallinnas esimene kirikumusika kon- vents. Oma ettekandes tuli muusikateadlane L. Semlak, võttes appi piiblitekstid, jä- reldusele, et kirikliku muusika põhitun- nusteks on rõõm, rahu ja kõrgendatud vaimus. Ei tohiks rõhuda emotsioonidele ja enesenäitamisele. Kõla peaks olema puhas ja diktsioon väga selge.

T. Siitan analüüsis 1991. a. välja antud eesti kiriku laulu- ja palveraamatut ning lei- dis, et selles pole kaasa mindud Euroopas täheldatud muutustega. Liiga palju on pietistlikust ja hernhuutlikust traditsioonist lähtuvaid haledaid viise. Suurt huvi tunti

kirikumusika õpetamise vastu Viljandi Kultuurikolledžis.

Võistlesid vokaalansamblid

Kuremaal toimunud Eesti vokaal- ansamblite konkursil "Vooremaa 95" osales 41 kollektiivi. Parimaks tunnustati Rapla segaansambel ETRA. Tugevad olid ka Haapsalu ja Paide segaansamblid. Kõige rohkem oli naisansambleid - 22. Võitjaks tulnud Lümända kvartett Saaremaalt paistis silma oma ansambliisuse ja muusika- tunnetuse poolest.

Kuressaare Veere sadam sümfoonia- orkestri vastuvõtuks liiga madal

Oma Läänemere-riingsõidul külastas Ärhusi sümfooniaorkester Eestis peale Tallinna ka Kuressaaret, kuid juba eelkokku- leppe kohaselt vähendatud koosseisus. Ku- ressaare Veere sadama jaoks oli ringsõidu- laev liiga suur, kogu orkestri paatidel maale- toimetamisega ei hakatud riskima. Kures- saare Lossipargis esines Eri Klasi juhtimisel vaid osa orkestrist - brassbänd. Viimati oli E. Klas muusitseerinud Saaremaal 10 aastat tagasi koos E. Laansoo ansambliga.

Soomel kitarrilõpilased Eestis

Mais andis mitmel pool Eestis, sh. Tallinnas Assauwe tornis kontserti Sibelius Akadeemia üliõpilased Marko Kampmann, Janne Malinin ja Antti Korhonen. Nad kandisid ette eri aegadel ja eri stiilides klassikalisele kitarrile kirjutatud muusikat (Barius, Browder, Ponce, Torrega jt.). 1992. a. Poolas rahvusvahelise konkursi võitnud M. Kampmann esitas ka J. S. Bachi soolo- viiulile kirjutatud chaconne. Kitarr annab sellele palale erilise värvingu.

Lapsevanemad ei hooli oma mudilaste esinemisest

21. mail toimus Lihula kultuurimajas Lõuna-Läänemaa laste laulu- ja tantsupidu. Esinejaid oli mitmest koolist ja lasteaiast, pealtvaatajaid aga vähevoitu. Peakorraldaja Iren Varblase arvestuste kohaselt oli saalis vaid neljandik lapsevanematest. "Kui oma last ka vaatama ei tulda, mis siis veel on inimesele tähtis," kommenteeris ta.

Maria Mank jällegi parim

Segakooriga laste võistluskontserdil Estonia Talveaias tunnustati parimaks Maria Manki laul "Fortuna levis" ("Muutlik saatus") - keeruline polüfooniline ladina- keelne teos. Teise koha saanud Els Aarne "Kiigelaul" (sõnad J. Kross) sobib taidlus- kooride repertuaari.

Tablamängijate imelikud juhtumised

"Oriendi" festivalil

Festivalil "Orient" juhatus mitmeid orga- nisaatoreist sõltumatuid äpardusi. India tablamängijat Shambunath Battacharjeed ei lasknud Eestisse siinsed piirivalvurid, kaht- lustades teda võltsdokumentide esitamises. Ei aidanud mehe seletused, et ta on passiga terve Euroopa läbi sõitnud ja seal ka saanud Eesti viisa. Lõpuks suutsid festivali organi- saatorid siiski piirivalvureile selgeks teha, et ta pole valepassiga Eestisse pürgiv kurd.

Teine India tablamängija Fazal Quershhi ei pääsenud aga Kalkuttas lennukile - piletid olid müüdnud kaheksakordselt. Nende segaduste tõttu tuli Peeter Vähil endal ettevalmista- matult lavale minna koos veel ühe tabla- ja teiste idamaiste pillide mängija - David Haykesi saatnud Bruno Caillat'ga. Kuid tablamängijaid seoses "Oriendi" festivaliga jälitavatest äpardustest ei pääsenud temagi. Improviseeritud ettekandele järgnenud ööl, kui Caillat sügavalt magas, varastati "Pirita" hotellis ära ta raha ja isiklikud asjad, ära võtmata jäeti vaid eksootilised pillid. Eesti Kontsert maksis Caillat'le 1400 dollarit kompensatsioon.

Armunud viuldajat peeti terroristiks

San Francisco lennujaamas pidi mõne minuti pärast lennuk startima Euroopa-reisile, kui üks varemgi nihelenud daam tormas, pealetulejaid eemale tõugates, tagasi maale. Asi tundus kahtlane, väljalend muudeti ära ja hakati lennukis pommi otsima - oli loogiline kahtlustada äkklahkujat terrorismis. Politsei pidas ta kinni ning 34-aastane Iiri viuldaja Mualla Ni Channain - tema see oli - seletas, et ta oli San Franciscos esinedes armunud ja otsustanud viimasel minutil sinna jääda. Politsei ei uskunud, et keskeas inimene võib sellisel ajendil maha jätta oma pagasi ja passi. Kui 3,5 tundi kestnud pommiotsingutel, mille käigus vaadati läbi ka viuldajanna pagas, siiski midagi ei avastatud, jäädi armunud viuldajanna juttu uskuma. Lennuk 200 reisijaga pardal võis lõpuks õhku tõusta.

Reuter-ETA

Kas on tänapäeval printsist abi?

Inglise prints Charles käis kuulamas Londonis õppiva 22-aastase moskvalanna Anja Aleksejeva soolokontserti. Pärast vestlust pianistiga ütles ta ajakirjandusele, et tahab abistada neitut Londonisse jääda.

Buckinghami palee pressikeskusest teatati, et prints soovib võib aru saada, kuid tema mõjujõud on väike. Siseministerium keeldus printsi avaldust kommenteerimast, ük. ametnik aga ütles: "Kui Aleksejeva 4-aastane õppimisviisa lõpeb, tuleb tal Moskvasse tagasi minna ja alles seal võib ta taotleda töölouba Inglismaale."

Reuter-ETA

Olympialinnas planeeritakse ehitada uus ooperihoone

1922/93 tõdis ooperikülastatuste arv Ameerika Ühendriikides 4 168 706-ni 3 968 706 vastu 1990/91. a. Eriti suur - 20-50% - on juurdekasv olnud lõunariikides Floridas, kus on kolm ooperihoonet - Miamis, Palm Beachis ja Sarasotas - ning Georgias, eriti sealse olümpialinnas Atlantas. Atlanta ooperijuhid leiavad, et sealne praegune ooperihoone kõiki soovijaid ei rahulda ning plaanitavad praeguse ooperiteatri (1762 kohta) asemele ehitada ligi kolm korda suurema hoone - 4678 pealtvaatajale. Ooperibuum USA lõunaosas pole seotud "Nibelungide saaga" tüüpi suuroperitega, vaid väikeoperitega - kammerooper, jazzooper, "uus ooper" jne. Eriti järsult on tõusnud huvi ooperite vastu koolinoorsoo hulgas, kes moodustavad umbes poole külastajatest. Neile organiseeritakse ooperilektuurime kas vahetult enne etendust ooperimajas või koolides.

Reuter-ETA

12-aastane tšellovirtuoos Koreast

Mullu oktoobris Pariisis toimunud Rostropovi tšellovirtuosi noorte tšellistide konkursi võitis üllatuslikult 12-aastane tütarlaps-imelaps Lõuna-Koreast Chang Han-na. Pärast seda tuli - räägib Chang Han-na - Rostropovitš tema riietusruumi, suudles teda ja lubas hakata tema muusikaliseks vanaisaks, et vältida tütarlapsel teha vigu, mida ta ise tegi nooruses. Suurelt osalt Rostropovitši algatusel toimus aprilli lõpul Chang Han-na triumfaalne kontsert Lõuna-

Korea pealinnas Sõulis koos Dresdeni ooperi orkestriga. Ka lahendas see noore talendi finantsprobleemid, sest Korea Kunstide Ärinõukogu esimees kinkis talle 750 000 dollarit. Selle eest võib osta täiusliku pilli praeguse asemele, mis on laenatud Juillard'i muusikakoolist, kus Chang Han-na õpib. Ühendriikidesse kolis ta kahe aasta eest koos vanematega. Pariisi konkursi võitmine andis talle ka õiguse täiendada end Šveitsis ja Itaalias Euroopa parimate tšellistide juures ja võimaluse anda kontserte neis riikides, aga samuti Rootsis.

"Ma ei mängi tšellot selleks, et mind nimetatakse geniuseks," rääkis tütarlaps ajakirjanikele. Ta hakkas kolmeaastaselt mängima klaverit ja kuueaastaselt tšellot. Vanemad ei sundinud, küll aga hoolitsesid selle eest, et kodu kõlaks aina hea klassikaline muusika. See innustas.

12-aastase virtuoosi repertuaar on lai, ulatudes barokist kuni 20. sajandi muusikani. Oma lemmikuteks peab ta Brittenit, Prokofjevi, Šostakovitšit ja Debussyd.

Reuter-ETA

Händeli muuseumi asutajad pole vaimustatud naabrist

Korteris Brook Street 25, kus Fr. Händel Londonis töötades elas aastail 1713-1759, on kavas rajada suure Saksa muusiku muuseum. Kõrvaluksele, mis viib tuppa, kus aasta enne surma narkootikute liigtarvitamise tagajärjel 1970. a. elas moodne ja tuntud helilooja Jimi Hendrix, kavatses tema fännid samuti paigutada mäletustahvli. Räägitakse ka J. Hendrixi muuseumi avamisest. Händeli austajad pole selle üle hoopiski mitte rõõmsad: "Händel ja Hendrix on ju eri suurusjärgu mehed," ütlevad nad pahaselt.

Reuter-ETA

Marx, Churchill ja Abbado Šotimaa majanduse arendamise teenistusse

Augusti keskel toimuv muusikafestival Edinburgis tuleb sel aastal eriti võimas: kohalikku sümfooniaorkestrit juhatab Claudio Abbado. Peterburi Maria teater esitab Glinka ja Rimski-Korsakovi oopereid. Jne., jne. Kuid festivali naelaks loevad selle korraldajad siiski 1970. a. surnud saksa ekstravagantse helilooja Bernd Alois Zimmermanni keerukat "Reekviemi noorele poedile", millel on omapärane ülesehitus: muusika vahele loetakse teksti Karl Marxi töödest, lindilt kõlab Winston Churchilli ja paljude teiste kuulsuste häält.

Piletid pole kallid, ainult 5-6 naelsterlingit. Festivalile loodetakse kuni pool miljonit osavõtjat, kellest paljud külastavad mitmeid etendusi. Kuigi kogu ettevõtmise läheb maksma 5 miljonit naelsterlingit, loodetakse, et tulud ületavad tunduvalt kulusid. Suur osa tulust tahetakse kulutada Šotimaa majanduse arendamiseks. Miljon dollarit Haydni manuskripti eest.

Saksa antikvaarifirma ostis mai keskel Sotheby oksjonil rekordhinnaga 661 500 naelsterlingi (umbes 1 miljoni dollari) eest 1787. a. komponeeritud nelja Haydni viiulikontserdi (op. 50 nr. 3-6) mustandvariantide manuskripti. Arvatakse, et selles sisalduvad Haydni esialgsed ideed ja mõtted ettekandmisviisi kohta. Toda manuskripti on peetud kadumaläinuks.

Müüjaks on tundmatuks jääda sooviv Austraalia daam, kes senini on käsikirja hoidnud oma voodi all lukustatud kohvriv. Haydni festivali ajal Melbourne'is 1982. a. ta oli siiski käsikirja näidanud spetsialistidele. Müügist saadud raha eest kavatses daam luua noorte muusikute toetamise fondi. Käsikirja omandas Londoni oksjonilt 1851. a. ta Inglise diplomaadist esivanem enne Austraaliasse elamaasumist.

Reuter-ETA

Pavarotti esineb koos rokistaariga

Luciano Pavarotti üks eesmärke on lähendada klassikalist ja popmuusikat. Selle elluviimiseks lindistas ta äsja oma kodulinnas Modenas koos Kanada rokistaari Bryan Adamsi ja mõningate teiste klassikalise ja popmuusika esindajatega ühise albumi. Lõpulauluks on Pavarotti ja Adamsi ühisestitus lõpulaul "Kõik armastusele" Adamsi filmist "Kolm musketäri".

Reuter-ETA

Metropolitan Operas diskrimineeritakse heteroseksuaale?

Metropolitan Opera lavadirektori assistent, 48-aastane Ellen Brenner andis kohtusse oma endise ülemuse David Keussi, kes oli ta vallandanud. Ellen Brereri märgib, et ta töö leidis tunnustamist ja ta nihkus oma teenistusredelil edasi, kuni ta ülemuks sai Keuss, kes hakkas paremaid töötusi andma homoseksualistidele. Vallandamise otseseks ajendiks oli Ellen Brenneri sõnul see, et ta protestis ägedalt alasti meeste fotode vastu tööruumides. E. Brenner leiab, et tegemist on tema kui heteroseksuaali ahistamisega homoseksualistide ülemuse poolt.

Reuter-ETA

Prantsusmaa uue presidendi ametisseastumist ei tumestanud streik Pariisi Ooperis

Pärast presidendivalimisi Prantsusmaal pidi kohe algama Pariisi Ooperi töötajate streik. See jäi siiski ära, kuna viimasel tunnil teatas teatri juhtkond, et ta on nõus jätkama ametiühingutega läbirääkimisi palga tõstmise üle. Ametiühingud aga hoiatasid valimised võitnud Jacques Chiraci, kes teatas, et ta peab oma esmaülesandeks võitlust tööpuudusega ja töösuhete korrastamisest, et kui läbirääkimised tulemusi ei anna, järgnevad streigid.

Pariisi Ooperi juhid nähtavasti arvestasid oma kolleegide kurbi kogemusi Bastille Ooperist. Viimaks eelarvet tasakaalu, planeerisid nad mullu koosseise kärpida. Sellele vastuseks korraldasid töötajad streike, mis viis külastatavuse langemisele ning kahjumi kasvule.

Reuter-ETA

Võidupäeva muusikaüritused Venemaal

Võidupäeva tähistamise raames toimus Venemaal mitmeid muusikaüritusi. Üks neist oli rahvusvaheline festival "Muusikaline kevad Sankt-Peterburis", milles osalesid põhiliselt SRÜ maade kunstimeistrid. Esimesena kanti ette D. Šostakovitši 1942. a. loodud Leningradi sümfoonia. Moskva ürituste osas tõstab ITAR-TASS esile selles linnas peakoriterit omava Rahvusvahelise Laste Sümfooniaorkestri esinemist, peadirigent Leonid Nikolajev.

TALLINNA KONTSERDIELU - mai

Nüüd juba põnevaks möödaniikuks saanud rahvusvaheline Ida muusika festival "ORIENT '95" pakkus kõikidel kontsertidel osalenule palju muljeid, mida võib suvaliselt grupeerida eksootilisteks, kunstilisteks ja vaatamängulisteks. Kui mõne maratonkontserdi mõnes osas kõik muljed ühinesid, rikastus festivalikogemus mitmekordselt.

Põhirõhk oli seekord asetatud Jaapanile: lisaks viiekordsele esindatusele kontserdilaval kõitis huvilisi ka "Estoonias" üles pandud ikebana-näitus. Hiina, India, Korea ja Lõuna-Siberi kunstile jagus programmides peaaegu võrdne osa.

Kui reastada puht-subjektiivseid elamusi, siis "eksootilistest" paigutub esikohale Boris Salohaki ja Ondar Mongun-Ooli ülemhelilaul, "kunstilistest" jaapanlanna Kazue Sawai sooleirimine T. Kako kontserdis kotole ja orkestrile ning "vaatemängulistest" Hiina tantsijanna Gu Wei esinemine.

Enne kõike oodati festivalilt ehedat rahvuslikku kunsti - kõige ebaharilikumana selles vallas näis samaan B. Salchak oma rituaalsete loitsudega; ent "lummata saalitäit publikut", nagu lubas kavaleht, ta vist siiski ei suutnud, küll aga lõbustada. See-eest ülalnimetatud duett, saadetuna näppepillil *tšanzo'* ja kahe keelega poogenpillil *igil'* ületas pretensioonikamagi ootuse. Kuigi ülemhelilaul pole eesti publikulegi enam uunikum, ei suuda seda kuulates uskuda, et tegu pole nõiduse, vaid aastatuhandeid vana Tiibetist ja Mongooliast pärit suurt treeningut nõudva vokaalvõttega.

Meil varemgi esinenud ja nüüd ka meistriklasi korraldanud David Hykes'i fantastiline obertonaalne laul on eriti tähelepanuvääriv, sest selle õppis ameeriklane ära alles täismehena, süüvides kümnekonna aasta jooksul põhjalikult nende maade iidseesse kultuuri. D. Hykes asutas 1975. a. New Yorgis, hiljem ka Pariisis tegutseva ülemhelimuusika ansambli "Harmonic Choir", millega käis ka Eestis NYD '93 aegu. D. Hykes'i laulmine on mõneti "kultuursem, läänelikum" kui siberlaste oma, kuigi vokaalsed printsiibid on neil ühesugused. D. Hykes'i vaimsete allikate päritolu on laiahaardeline, ulatudes tiibeti ja mongoolia traditsioonidest heebrea ja bütsantsi liturgilise muusikani; oma loomingus kasutab ta paljudest religioonidest pärit sakraaltekste. Lauljat saatis Bruno Caillat, keda peetakse prantsuse briljantseimaks orientaalmuusika löökriistademängijaks.

Kõige jaapanlikum oli kahtlemata Seizan Sakata esinemine bambusflöödil *shakuhachil*. Pilli nimes sisaldub tema pikkuse määratlus, euroopa mõistes ca 1,8 jalga. 5 sõrmeauku võimaldavad naturaalse viieastmelise heli-lirea, kuid vastav mängutehnika laiendab märgatavalt pilli ulatust. Bambusflöödil on omapäraselt kahisev, dünaamiliselt küllalt avar heli, mida pillimees saab panna vibreerima, liuglema ja tekitama kummalisi häälsusi.

S. Sakata on üks Jaapani tunnustatumaid shakuhachimängijaid, kes ansambli "Pro musica Nipponi" solistina on läbi sõitnud pool maailma. Ida muusikakultuuri olulisem erinevus Lääne omast on huvi puudumine harmooniaprobleemide vastu, mistõttu ühehäälnel, konkreetse tonaalsuse ja harjumuslikult organiseerimata rütmstruktuurita improvisatsioon vastab kõigiti sellele kultuurile omasele süvenemisele inimpsüühikasse.

Ürgset hiina muusikat tutvustas suurepäraselt Tan Long-Jian *san-xian'*il. Annotatsioonist võis lugeda, et T. Long-Jian pole üksnes meisterlik interpreet, vaid ka uurija, kelle töö tulemuseks on raamat *san-xian'*i mängutehnikast ja ajalooost, samuti keisripalee õukonnamuusikast. Praegu õpib 43-aastane Long-Jian Sibeliuse Akadeemia rahvusmuusikaosakonnas.

3-keelisel *san-xian'*il mängitud paladest ei oska ühtki eelistada, sest olgu tegu kord 2000, kord 200 aasta tagant pärit loometööga, olid need kõik omaette väga põnevad, täis ettearvamatuid meloodiakäänakuid ja üllatavaid mänguvõtteid.

Abhay Phagre kaaslasega seadsid end palja jalu istuma madalale poodiumile koos selle festivali kunstilise juhi Peeter Vähiga, et esitada improvisatsioone India *raga'*dele.

A. Phagre on mitmekülgne pillimees, kes nüüdseks keskendunud flöödile. Oma instrumendi meisterdas-täiustas ta ise. P. Vähi kätesse usaldas *tanpura'*, saatpill, millelt kõlas pidev orelipunkt.

Ragade valik sõltuvat muide kontserdi toimumise kellaajast, tähtede seisust, isegi publiku meeleolust. Oletatavasti vastas valik hetketingimustele, sest vaatamata vaikes, mediteerimisele kutsuvas musitseerimises peituvale ohule muutuda vähemaltile kuulajale monotoonseks, jälgiti esitatavat tähelepanuga ja kaasaminekuvalmilt. Kui palju peeneid, vaevutajutavaid, aga ka eredalt esilekõundivaid (accelerenadod!) nüansse võis sealt leida!

India muusikat nauditi ka MYNTA raames. See on ida ja lääne kultuurielemente ühendav, põhiliselt rootsi pillimeestest koosnev ansambel. Džäss-rokki viljelev fusionband on koos tablamängija Fazal Qureshi ja santooriamängija Nandkishir Muley'ga väljunud n.-õ. uele tasandile, ühendamaks läbi elektroonilise võimenduse Aafrika rütmid Aasia traditsioonidega. Vastuvaidlematult võitsid Anders Hagbergi (flööt), Mikael Nilssoni (löökkriistad) ja Max Åhmani (kitarr) virtuososne mäng (muide kõikidel kontsertidel enamuse moodustanud) noorema publiku südamed, aga hullutava helimõllu keskel kõlanud improvisatsioon raga Kirwani'le hindude ja P. Vähi esituses asetase festivali põhimõtted taas au sisse.

Kui MYNTA ühitab Ida-Läänt n.-õ. kergemas žanris, siis Takashi Kako teeb seda süvamuusika vallas, sidudes

kokku jaapani traditsioonilised vormid ja helikeele Lääne klassikaliste ja kaasaegsete väljendusvahenditega. Parimaks näiteks sellest oli Kontsert kotole ja orkestrile, mille Kazue Sawai esitas üllatava temperamendi ja jõulisusega. Seda väikest habrast naist õpiti tundma päev varem soolotunnis, kus ta pakkus algupäraselt 13 siidist keelega - tänapäeval on neid 17-21 - ja liigutatavate roopidega instrumendil mängides äärmiselt efektset vaatepilti. Veel vapramalt tegutses K. Sawai koos ERSO-ga, T. Kako teose väljenduslaad oli pingeline, jõudes III osas lausa müstilisse tragismi. Kuigi T. Kako looming kaldub olema eklektiline - ta ise loodab, et keegi ei püüa lahterdada seda stiilide kaupa, vaid haarata avali südamega -, ei saa kuidagi eitada sellest hoovavat sugestiivsust. Sama õhtu eelmisel tunnil kõlanud osad süidist "Estampe sonore" autori pianistlikult meisterlikus esituses demonstreerisid Kato head dramaturgilist vaistu, lahvatavat fantaasiat ja värvimeelt. Raske öelda, millises *ukiyo-e* puugravüüride helikujudest enim meeldisid - kas tokaatoliku rütmikuse, pedaalile jäetud sädina, napi jaapanlikkuse või new age-stiili abil "maalitud", pigem lummas just isepäiselt julge muusikakõne.

Huvitav on teada, et 24-aastasena kuulis T. Kako oma õpetajalt O. Messiaenilt, et tal polevat noormehele enam midagi õpetada!

Eelmainitud sümfooniakontserti juhatas Korea dirigent Jooyong Ahn, kes tegutsenud ka viiuldaja ja altistina, teinud karjääri USA-s, eeskätt just Bay Area Noorte sümfooniaorkestri asutamise ja juhatamisega. J. Ahn oli paar aastat tagasi meile üsna lähedal - dirigeeris Läti ja Leedu orkestreid.

Teise solistina esines võimekas Korea flötist Dae Won Kim, kes mänginud ka koos Salzburgi Kammerharmoonikute ja Hongkongi *Pan Asia Symphony Orchestra'*ga. Kaasmaalase Dong-Ju Kimi "Värviskeem" vihjavat kõlavärvide erinevusele Lääne ja Ida muusikas - eksootiline, aga oma kirevuses väsitav muusika, mille mõistmiseks pidanuks ehk mõnda aega elama Koreas.

Küllalt vastakaid mõtteid tekitas Mari Kodama ja ansambel *Communion of East and West* koosinemine. USA-s õppinud M. Kodama on palju kontsertreeriv (ka meil) organist, arvestatav teoreetik ja helilooja. Ent oreli sidumine vanade jaapani pillidega tundus tema helitöodes vägivaldse formaalsusena - omaette mõnuga kuulatavad pillid, nagu ühel kindlal heligrupil helisev *shō* (suuorel) ja veerandtoonides puhutav *shakuhachi* ei häälestu oreliga. Pretensioonikate pealkirjadega ("Apokalüpsis", "Püha Franciscus/Xavieri jalajalg") teostes jäi valdavaks naivsevõitu pitoresksus. Kahju, et M. Kodama oma häid organistivõimeid ei rakendanud ka teiste jaapani kompositsioonide tutvustamiseks. Või on orelimuusika

ajalugu seal veel nii lühike, et polegi midagi mängida!

Viimasel kontserdil astusid üles ka tantsijannad **Pille Roos** India *bharata natyama* stiilis tantsude ja **Gu Wei** hiina tantsudega. P. Roos on india klassikalisele tantsule pühendunud juba kümme aastat; peaausjalikult rituaalsest templitantsust pärit, esmapilgul nii lihtsad pea, õlgade ja käte liikumised moodustasid keerulise, jumalatega ühendust pidava, puhast armastust ja tänu väljendava filigraanse tantsujoonise.

Gu Wei trumbiks olid tema üliplastilised käed, mis matkisid efektselt kord madu, kord paabulindu ja lehvitasid mitmemetriseid loore. Kuna tantsud pärinesid Hiina aastatuhandete vanusest klassikalisest ja folkloorsest traditsioonist, tekitas küsimärgi nüüdisaegses töötuses saatemuusika.

Sarjas "**Maailma muusikalised pealinnad - Viin**" kõlas R. Schumanni Klaverikontsert a-moll ja L. van Beethoveni 5. sümfoonia, dirigendiks mitme kaaluka konkursi võitja leedulane Gintaras Rinkevicius, solistikas nooruke Henri Sigfridson Soomest.

Järgmisel, 12. mai õhtul esines (peaaegu tühjale saalile) Rooma kuulsas Santa Cecilia Akadeemia professor ja Pescara Konservatooriumi rektor, suurepärase pianist **Marcella Crudeli**.

Neli päeva hiljem oli "Estonia" lava meie noorte tipp-pianistide päralt. "**Lisztomania**" tähendas tervet õhtutäit klaverdajate meelishelilooja F. Liszti virtuosset, sekka pisut ka filosoofilisi üldistusi kandvat muusikat. Kontsertantideks olid valdavalt mullu detsembris toimunud üle-eestilisel konkursil silma paistnud tudengid, kõigil eeskujulik pianistlik ettevalmistus ja tõsiselt võetav muusikaline andekus.

Esimeses osas kuuldud Kai Ugandi, Mati Mikalai ja Marko Martini suureks vooruseks oli laitmatu sooritus ka riskantsematel hetkedel ja rahuldust sisendav tõlgituslik viimistlus. Meeldis programmi koostamine vähemtuntust, näiteks vaikne, ekspresionistlik helipilt "Hallid pilved", mida kuidagi ei osanuks paigutada Liszti oopuste hulka, ja omapärane "Reminiscences de Don Juan".

Teise poole jagasid omavahel kaks juba üsna tuntud pianisti - Ralf Taal ja Risto Laur. Esimene võitis 1993. a. E. Griegi 150. sünniaastapäevale pühendatud interpretide võistluse, teine on käinud võitnud korduvalt mitmel konkursil; saanud esikoha Dvarionase nim. üleliidulisel (1987) ja teise koha vabariiklikul võistlusel, pälvinud filharmoonia stipendiumi festivalil "Con brio" (1990) ja osalenud Milaanos Dino Ciani konkursil.

R. Taali esitatud "Genfi kellad" tsüklist "Rännuaastad" ja "Matuserongkäik" tsüklist "Poeetilised ja religioossed harmooniad" panid kuulama küllalt isikupärase väljakujunenud esitusjoonega, millest nähtus palju süvenemist ja arupidamist.

Kõige küpsemalt ja sugestiivsemalt mõjus Risto Lauri tõlgitsus: 12. "Ungari rapsoodias" ja "Mefisto-valsis". See oli teistega võrreldes kõrgem klass: täiuslik tehniline üleolek, lisztlik kõlapilt ja peen ühansseerimine.

18. mail juhatas Jüri Alperden H. Berlioz "Romeo ja Julia" kontsertettekannet. Mati Kõrtsi ja Mati Palmi kõrval oli solistikas ka Jelena Židkova Venemaalt; ERSO taga seisis aga kolm koori: "Ellerhein", Raadio koor ja RAM.

Olavi saalis pakuti 19. mail "**Muusikat viiulile, vibrafonile ja kitarrile**" Arvo Leiburi, Terje Terasmaa ja Heiki Mätliku vahendusel.

A. Leibur on praegu kahtlemata parim eesti viiuldaja. Kahju, et tema töökoht asub hoopis Hollandis "New Sinfonietta Amsterdam'i" ja Põhja-Hollandi Sümfooniaorkestri juures ning ka solistitegevus kulgeb peamiselt teistes Euroopa maades. Aga pere on tal Eestis ja tänu Terjele ja väikelele Henrikule saame meiega vahel osa Leiburi kõrgetasemelisest kunstist.

T. Terasmaa lõpetas Tallinna Konservatooriumi löökpillide erialal oma isa Kalju Terasmaa käe all. Ta on töötanud ERSO-s ja osalenud paljudes ansamblites, praegu "NYVD'is".

Kontserdi kava koostamise määras muidugi omapärane esinejatekolmik - tuli leida võimalikult originaalsemat duo- ja triorepertuaari, mis mõnede "kunstiliste ohvritega" ka õnnestus. A. Diabelli ja F. Carulli oopustega opereerimine küll palju ei pakkunud: Pot-Pourri L. van Beethoveni helinditest oli rosolje mõnede sümfooniatega ja sonaatide viisijuppidest; teemasid Rossini "Varastaja harakast" kasutas Carulli aga naiivsevõitu variatsioonide aluseks. Esimese kavapool "päästis" N. Paganini "Cantabile" ja "Variazioni di Bravura" (24. kapriis kitarrisaadega). A. Leiburilt kuuldus neis lugudes mitte üksi laitmatut ja otsekuu varrukast pudenevat virtuosust, vaid ka ilusat, ehtsat viuldajatooni, mida siinmaistelt harva kuuleb.

Tunduvalt põnevamaks läks kontsert alates Argentiina tangokuninga A. Piazzolla "Tango ajaloo", mille kolm osa "Bordell 1900", "Cafe 1930" ja "Night Club 1960" edastasid mingis kummastavas, aga väga nauditavas stiilipõimingu jooni selle tantsu arenguloost. Esitus oli küllaltki võluv, võinuks olla aga veelgi temperamentsem, koguni ulakikum.

Kui viiuldajal tuli aina soleerida ja kitarristil saata, siis vibrafonist täitis nii üht kui teist rolli. Tundus, et üheks veetlevamaks ansambliks üldse kujunes Leibur-Terasmaa duett B. Godardi "Hällilaulus", mille magusalt melanhooline karakter oli antud kõlapildis lihtsalt vaimustav.

Kõik pillid said kõige õnnestunumalt kokku E. Granadose "Kolmes hispaania tantsus", kus tähelepanu ei väärinud ükski üllatav kõlaline sobivus ja ansambliühendus, vaid ka meeleolukas,

hoogne ja kaasakiskuv interpretatsioon. **7**
22. mail olid **Ärhusi Sümfooniaorkestrit** ja **Eri Klasi** austamas ka meie peaminister ja mõned valitsusliikmed! 1935. a. loodud kollektiivi elus on olnud tõusu- ja mõõnaperioode, esimese edenemise aegu oli dirigendiks Per Dreiser, tehnilise taseme viis tunduvalt kõrgemale Jorma Panula, inglasele Norman Del Mar'ile omistati tema tõhusa repertuaarivaliku eest koguni audirigendi tiitel, Eri Klas, keda seob Ärhusi orkestriga juba 24 aastat kestnud koostöö, on selle kollektiivi peajuhiks 4. hooaega.

Kontsert algas C. Nielsen grandioosse Sümfooniaga g-moll "Neli temperamenti". Talupoegliku päritoluga ja juba lapsepõlvest kaasa saadud muusika- ja loodusearmastusega Nielsen on tunnistanud Taani klassikuks. Oma igapäevast leiba teenis tulevane komponist viiuli-, korneti- ja tromboonimängijana ammu enne seda, kui tal õnnestus õppida paar aastat kompositsiooni Kopenhaageni Konservatooriumis. II Sümfoonia kirjutamise ajaks oli C. Nielsen vormunud küpseks postromantilise stiiliga heliloojaks, kellel esikohal meloodia ja rütm ning suurimaks vajaduseks inimese olemuse avamine.

II Sümfoonia inspiratsiooniallikaks oli ühes külakõrtsis nähtud kummaline ja üsna armetu nelikmaal, mis kujutas erinevaid karakteritüüpe. Nendele muusikalise vaste andmine on muide ahvatlenud mõndki komponisti, sest tsüklivormi äärmistesse osadesse sobivad suurepäraselt ägedalt kuumavereline ja temperamentselt elav, keskmistesse aga raskemeelne ja loiuvõitu karakter. Kuna iseloomujooned ei avaldu üheski inimese ainutüüpiliselt, arendas Nielsengi oma sümfoonia osad mitmetahulisteks ja varjunditerikkaiks.

Teose heale esitusele vaatamata kujunes õhtu keskseks numbriks A. Schnittke võimas Tšellokontsert nr. 1, mille kirjutamisaeg on seotud autori raskele haigestumisele järgnenud kirkastumise ja pöördumisega headuse, selginemise poole. See kohati raevukalt karm ja meeletu, samas hapralt õrn ja leebe muusika ei anna end vast kergelt kätte, aga ei tohiks kummatigi jätta puutumata ühegi kuulaja hinge.

Soleeris üks maailma esitšelliste, rootslane Frans Helmerson. Ta debüteeris veerandsajandi eest, tuli varsti võitjaks mitmel rahvusvahelisel võistlusel ja alustas soleerimist maailma tippdirigentide, ka N. Järvi kõrval.

Helmersoni Schnittke-kontseptsioon vapustas. See oli tõeline autori-tõlgitseja kokkusulamine, kus pole enam tähtsaldatavad kunstniku puhtmängulised oskused - traditsiooniline ja spetsiifiline tehnika oli niivõrd orgaaniliselt allutatud muusika väljenduslike eesmärkide teenistusse. Ja loomulikult leidis F. Helmerson E. Klasis mõtteliitlase, aitamaks läbida kõik teose pingelised

(Järg lk. 15)

Laulu ja mälestuskiviga meenutati Rõngus A. Lätet

Tänavu möödub 135 aastat Aleksander Lätte sünnist. Tema kodukandis Rõngus tähistati seda kaks päeva - 26. ja 27. mail.

Kodukandi päevadega alustati 26. mail Rõngu keskkoolis, kus räägiti Rõngu valla kultuuriajaloo ning Aleksander Lätte elust ja loomingust. Õhtul avasid Tartu maavanem Jaan Õunapuu ja Rõngu vallavanem Valeri Sisas Korustes A. Lättele pühendatud mälestuskivi. Kivi õnnistas Rõngu koguduse õpetaja Harry Madisson, laulis Rõngu lastekoor Eva Rebase juhatusel, seejärel aga Rõngu kirikus Lõuna-Eesti koorijuhtide segakoor "Ugandi" Valli Ilviku käe all eesti heliloojate loomingut.

Järgmisel päeval jätkus A. Lätte meenutamine Rõngu II laulu- ja tantsupeoga. Lisaks rõngulastele oli külaliskollektiivi 38 mitmetest Tartumaa valdadest ja kaugemalgi - Põltsamaalt, Põlvast, Rāpinast, Tõrvast. Ja igasuguseid - kõik kooriliigid alates mudilaskooridest ja rahvatantsurühmad 1. klassist täiskasvanuteni, ka rahvamuusikaansamblid ja puhkpilli-orkestrid. Enne kui rongkäigus sammuti peoplatsile Hiugemäele, käidi A. Lätte

A. Lätte mälestuskivi avamine.

haual, süüdati seal küünal. Peo heaks kordaminekuks oli selline kollektiivide mitmekesisus väga vajalik. Meie idee kohaselt kujutas kontsert ajaratas - A. Lätte elu poisikesepõlvest täiskasvanuks saamiseni. Kontsert algaski kõige väiksemate, lõppes täiskasvanute esinemisega. Kanti ette A. Lätte ja teiste tuntud eesti heliloojate laule.

Peo lõpul olid kõik esinejad korraga laval. Üldjuht Valli Ilvik soovis laulu-

ja tantsupeo traditsioonide jätkamist ja kutsus osalejaid 5 aasta pärast tähistama A. Lätte 140. sünniaastapäeva. Ta avaldas heameelt selle üle, et kontserdil juhatasid enamasti noored dirigendid.

Tänane Eesti Kultuurkapitali, Eesti Rahvuskultuuri Fondi, Tartu Maavalitsust ja Rõngu vallavalitsust toetuse eest.

**EVE REBANE,
MERIKE TIIRMAA,
päevade korraldajad**

Valgas laulsid noortekoorid

27. mail toimus juba kaheksas noortekooride festival "Valga kevad". Kohalike entusiastlike ja ettevõtlike kultuurijuhtide initsiatiivil 1986. a. alguse saanud ja kuni tänaseni kandunud kaunis noortekooride kohtumiste ja koosmusitseerimise traditsioon on oluliselt rikastanud kogu eesti koorimuusika üldpilti.

Tänavune "Valga kevad" oli kävandatud ja korraldatud erinevalt eelmistest. Senistel festivalidel laulis iga koor oma kava eraldi. Ametlikku konkursi kooride vahel ei olnud, kuid kooride esinemisele, kavadele andis hinnangu žürii, kes määras ka mitmeid asutuste ja ettevõtete poolt väljapandud preemiaid. Tänavusel festivalil moodustati 8-st osavõtnud koorist kolm ühendatud koori, kes terve päeva harjutasid Ants Üleoja, Ants Sootsi ja

allakirjutanu "käe all" nende poolt juba aasta alguses väljapakutud repertuaari. Tundub, et see uuendus õigustas end igati. Pärast hommikust meeolukat ja vaimukat kooride tutvustust läks lahti intensiivne proovitöö kolmes erinevas saalis. Õhtul oli Valga kultuurimaja saalis kooride ühiskontsert, mis andis nii tegijatele kui ka kuulajatele kauaks meeldejäätava muusikalise elamuse.

Isiklikult olin väga rahul nende kooridega, kellega oma kava harjutasin. Arvan, et sama meelt on ka minu head kolleegid. Tahaks loota, et suutsime anda kooridele midagi kasulikku kooritöö metoodika, repertuaari, selle kunstilise kujunduse jm. osas. Kahju, et mitmesugustel põhjustel jäid päris mitu koori Valka saabumata. Mõned ütlesid ära vahetult enne festivali algust. Selline teguviis ei tee au niisugustele kooridele

ja nende juhtidele, pealegi valmistas see sekeldusi ja meeolehärmi festivali korraldajatele.

Tundub, et festivalist osavõtnud koorid Valgast, Põltsamaalt, Jõgevalt, Otepäält, Haapsalut, Põlvast ja Muhust jäid selle toreda koorimuusikapäevaga kevadises Valgas igati rahule.

Siinkohal suurim tänu ja tunnustus 8. festivali "Valga kevad" korraldajatele: Helve Braunile (Valgamaa Kultuuriameti juhataja), Merce Mäele (Valga Linna Kultuuriameti juhataja), Eva Tammemäele (Valga Muusikakooli õpetaja), Ivar Mõttusele (Valga segakoori "Rõõm" president) ja Sirje Pässile (Valga segakoor "Rõõm" dirigent).

Jätkugu teil tahtmist ja jõudu oma kodulinna toredate "Valga kevadete" meeliülendavateks kordamisteks.

Kuno Areng

5-tunnine eesti laulupidu Narvas

Kui pärisin telefonitsi Narva linna kultuuriosakonna juhataja asetäitjalt Jaan Lindelt infot eelseisva "Narva Päevade" raames 27. mail toimuva eesti muusika ja tantsu peo kohta, soovitas ta mul tulla ise seda piirilinna esmakordset üritust vaatama. Sõitsingi. Keskpäeval Narva linnuses alanud

kontsert oli 5 tundi 10 minutit pikk, eelüritus (puhkpilliorkestrite äratusmäng, rongkäik) haaras kogu hommikupooliku.

J. Linde sõnul oli sel ettevõtmisel kaks põhieesmärki: 1) näidata, et Narva on Eesti linn ja tutvustada muukeelsele elanikkonnale eesti kultuuri, 2) anda

venekeelsetele taidluskollektiividele, kes on laulupidudeks ja muudeks Eesti üritusteks ära õppinud eesti kava, võimaluse seda jälle täies mahus esitada ja pidurdada unustamisprotsessi.

Need eesmärgid üritus saavutas. Kaasa löid kõik Narva ja selle ümbruskonna vähese eestlaskonna

taidluskollektiivid - täiskasvanute mees- ja naiskoor, rahvatantsijad, Eesti Gümnaasiumi taidlejad, ka Narva Ingeri-Soome Seltsi koor. Kohtla-Järve kandist olid tulnud meeskoor, naiskoor ja rahvatantsijad, Pärnust ansambel "Pernawa". J. Linde sõnul olid nad kutsutud selleks, et narvalastel oleks võimalus koos esinedes paremini tutvuda eheda eesti taidluskultuuriga. "Pernawa" küllasõit aga on üks lüli J. Linde algatusel tihenevatest kultuurisidemetest kahe Eesti suurema linna vahel. Selle üheks ilminguks peaksid kujunema veel ühe Eesti täiemõõdulise sümfooniaorkestri esinemised. See moodustatakse Pärnu ja Narva sümfooniaorkestrite (Narvas on neid koguni kaks, peale täiskasvanute ka koolinoorte oma) baasil. Ühise kava õppimine juba käib.

25 esinenud kollektiivist olid 3/5 venekeelsed. Instrumentaalmuusikas eesti heliloojate palad igal pool ei domineerinud, küll aga kooride (tavaliselt 2-4 laulu) ja tantsuansamblike esinemistes. Põhiosa moodustasid muusikakoolid ja kultuurimaja "Rugodiv" kollektiivid, professionaalselt küllalt heal tasemel. Tavalistest koolidest oli korraliku kava ette valmistanud 12. keskkooli koor Nadežda Bogdanova juhtimisel. Isegi end nii Idas kui Läänes üsnagi kuulsaks laulnud vene rahvalauluansambel

"Suprjadki" esitas - teadjate inimeste andmeil - esmakordselt ühe eesti rahvalaulu eesti keeles. Kontserdi alguses ja lõpus olid laval nii eestlastest kui venelastest koosnev ühendkoor. Alustati Jaan Linde enda hiljuti valminud "Lauluga Narvale" (Ülle Sahharovi sõnad), lõpus kõlas üpris kunstiküpselt M. Lüdigi "Koit" lastekoori "Tšaika" dirigendi Marina Kossolapova sütitaval juhtimisel.

Ilm oli ilus, publik heatahtlikult meeletatud, rahulik. Häiris vaid see, et alles eelmisel päeval kohaletoodud võimendusaparatuuri kuuluvad mikrofonid moondasid kõrgelasuval laval tuule kuulamistsegavaks müristamiseks (kord lükkas tuul isegi mikrofone pikali).

Publikut oli rongkäiku jälgimas ja esimesi esinemisi kuulamas üsna rohkesti, kuid lõpupoole üpris vähe. Kohtla-Nõmme "Kaevuri" mehed väitsid, et nii viletsalt organiseeritud kontserti polnud nad veel näinud: mitu tundi järjest ilma vaheaegadeta ja võimaluseta osalejatele ja publikule jalgu puhata (pinke polnud, kuid murul või paekivist rinnatistel sai siiski istuda). Lõuna paiku lahkuvad vanemad inimesed ütlesid, et nad lähevad koju sööma, puhvetid väljakul pole neile taskukohased, tagasi nad enam aga ei tulnud.

Jaan Linde sõnul on ka venekeelse telgi kultuuriüritustel praegu rahvast

vähe, organiseerijad ei taotlenudki, et publik oleks 5 tundi järjest seistes kuulanud, vaid eri aegadel korraks Narva eesti üritust vaatamaski käinud. See mõte aga ilmselt ei realiseerunud. Suurel määral nähtavasti ka seetõttu, et teadustamine põhiosalt venekeelsele publikule toimus põhiliselt vaid eesti keeles. Organiseerijad ei lähtunud tuntud äripõhimõttest, et kundedele tuleb teha kaup meelepäraseks. Sisu lahtimõtestamisega oleks seda muidugi saavutatud, nüüd aga ei saanud pealtvaatajad isegi sellest aru, miks "Virulase" poisid koeratantsu esitades nii imelikult liikusid, rääkimata millestki muust. Järgmisel korral oleks nähtavasti tähelepanu vaja pöörata mitte nii palju kvantiteedile kui disainile. Vähemtuntud "kultuurikauba" "müümisel" on see veel olulisem kui muude esemete puhul.

Tagasi Tallinna tulles kuulsin, et raadiost oli teatatud, nagu oleks Narvas sel päeval olnud erakorralise olukorra puhul (samal päeval toimus seal ka Vene Esindusassamblee konverents) tugevdatud politseiteenistus. Mina küll ei tundnud linnas poliitilist pinget ega näinud ka tugevdatud politseipatrulle. Või olid nad hästi maskeeritud. Milleks selliseid teateid levitatakse? Kas selleks, et kogu Eestis juurutada arusaamist, nagu võiks eesti kultuuri Narva viia praegu vaid püssimeeste eskordiga.

Herbert Vainu

Paides ja Raplas

Tänavune Järvamaa laulu- ja tantsupäev algas puhkpilliorkestrite hommikumänguga Paide Keskväljakul. Lisaks Paide ja Türi linna mängijatele osales ka Järva-Jaani Kultuurimaja puhkpilliorkester.

Kell 11 toimus Paide kirikus kooride kontsert, mis hulganisti meelitas kohale huvilisi. Vastukaaluks eelmisel aastal laulupeole eelnenud kirikukontserdile, kus kanti ette U. Sisaski "Eesti missa", oli tänavuse kontserdi kava lihtsam. See oli otsekui resümee eelnenud laulupidude südamelähedasematest lauludest. Helilooja Urmas Sisaski sõnul on Järvamaa taidluskoorid võimelised toime tulema küllaltki nõudliku kavaga. Selles võis veenduda ka igauks, kes seda kontserti Paide kirikusse laupäevahommikul ajal oli kuulama tulnud. Igati õnnestunud mulje jätsid segakooride poolt esitatud R.

Tobiase "Eks teie tea", J. Aaviku "Hoia Jumal Eestit" ja U. Sisaski Sanctus "Eesti missast". Kontserdi lõpetas "Meie isa palve", mis oli selle vaimuliku temaatikaga koorikontserdi jaoks väga sobilik lõpulugu.

Pärast lõunat toimus samas veel üks kontsert; oli võimalik kuulata orelimuu-

sikat G. Otsa nimelise muusikakooli noore ja andeka kasvandiku Jaanus Torrimi esituses. Allakirjutaja sinna aga kahjuks ei jõudnud, kuna sõitis jälgima naabermaakonna "pealinnas" Raplas samal ajal toimuvat teist huvitavat muusikaüritust, mis asendas kultuurikalendris selleks päevaks väljapakutud maakonna laulu- ja tantsupidu. Tegu oli maakonna "Laulukarusselli" lõpp-kontserdiga, kus osalesid 5-16-aastased noored laulusolistid. Publiku moodustasid lapsed ise ja nende vanemad, kusjuures viimaste huvipuuduse üle, nagu see oli olnud samalalaadse ürituse ajal Lõuna-Läänemaal, siin küll kurta ei saanud. Kontserdi alguses võis kuulata kõige nooremaid laulupoisse ja -tüdrukuid, kellel viisipidamise keeruline kunst oli kõigil selge ja kellest mõni üritas panna saateansamblitki lühiajaliselt oma viisi järele mängima.

Seejärel astus üles Rapla laululastele külla saabunud Kilingi-Nõmme laste laulustuudio "Üks väike rõõm", mille juhendajaks on noor entusiastlik lauluõpetaja Toomas Voll. Tundub, et Kilingi-Nõmme on üks Eesti arvestatavamaid taidluskeskusi, igatahes lastelaulu valdkonnas kindlasti. Raplalastel oli võimalik nautida ka Itaaliaski konkursi võitnud 11-aastase Kilingi-Nõmme tüdruku Liisi Koiksoni väga nüansirikast ja suurepäraselt laulmist. Sellele väikesele tüdrukule on looduse poolt antud täiesti ebatavaline talent, mida on aga üsna keeruline kirjasõnas edasi anda, peab lihtsalt ise kuulama sattuma. Pärast Kilingi-Nõmme laululaste esinemist jõudis järg "Laulukarusselli" vanema vanusegrupi laste kätte. Noorematega võrreldes märksa nõudlikumate lauludega tulid need solistid siiski üsna edukalt toime. See Rapla rahvamajas toimundu üritus oli õnnestunud ettevõtmine.

Tagasi Paidesse. Ilmaga oli korraldajatel tõsiselt vedanud. Öhtused üritused algasid Lembitu pargis kell 17.15. Süüdati tseremoniaalselt laulupeotuli. Sealt siirduti pikas rongkäigus Paide Vallimäele, mis on olnud traditsiooniliselt niisuguste ürituste korraldamise paik. Pidu alustasid ühendkoorid. Nad esitasid need kaks laulu, mis on paljude teistegi

laulupidude alguses kõlanud ja ka ilmselt edaspidigi kõlavad - igale eestlasele nii tuttavad ja südamelähedased M. Lüdigi "Koit" ja F. Paciuse "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm".

Seejärel astusid üles rahvatantsurühmad. Marika Kuusiku poolt lavastatuna esitati kolm etnograafilist tantsu Järvamaalt. Muusikalise seade oli neile tantsudele teinud Silja Aavik. (Ka tänavuse laulupeo kavas olnud lauludest olid kaks tema, Järvamaa oma helilooja poolt loodud.) Rahvatantsu harrastatakse aktiivsemalt väikestes maakohtades - Koerus, Albus, Imaveres, Koigis ja teistes paikades, kus leidub entusiastlikke eestvedajaid. Koerulastel on selles suhtes eriti vedanud: neil on üks väheseid Järvamaa tantsujuhte, kellel on sellealane kõrgem koolitus - Liidia Laidinen. Tema käe alt on Järvamaa rahvagi seast sirgunud tantsujuhte - Vaike Tormila, Urve Põld, Anneli Vau.

Edasi läks pidu poistekooride esinemisega. Neid oli neli, juhatasid Ulvi Tamm ja Eda Schoppe.

Traditsiooniliselt on Järvamaa laulupeol osalenud puhkpilliorkestrid, nii ka sel aastal. Igaüks võis veenduda, et siinkandis puhkpillimäng pole soiku jäänud. Suure töö on selles osas ära teinud Paide Muusikakooli direktor ja ITÜ Paide Puhkpilliorkestri dirigent Tõnis Hiob.

Meeskoore oli laulmas ainult üks - Paide Meeskoor, kes tähistas hiljuti oma 20-ndat aastapäeva. Kuid niisuguses väikelinnas nagu Paide on 20 aastat ühte kollektiivi koos hoida juba omaette märkimisväärne saavutus. Kooril on praegu kaks dirigenti - Sirje Grauberg ja Varje Vürst -, kes ka tänavust laulupeokava juhatasid.

Sega- ja kammerkoore oli laulmas koguni kolmteist. Silmapaistva kunstilise tasemega on Paide Kammerkoor, dirigentideks Anne Toomistu ja Piret Järvet. Oma puhta kõla ja nauditava musitseerimisoskuse pooldest on seda koori juba üpris raske asetada tavamõistes taidluskooride kategooriasse.

Peo lõpetasid ühendkoorid kolme lauluga: R. Eespere "Kojutulek", A. Matiiseni "Sind surmani" ja K. A. Hermanni "Oh laula ja hõiska". Viimast laulu juhatas üks tuntumaid noorema põlvkonna kooriheliloojaid, Järvamaalt pärit Urmas Sisask.

Kokkuvõttes oli tänavune Järvamaa laulu- ja tantsupidu igati kordaläinud üritus. Rõõmustas, et rahvas on kõigele vaatamata isetegevuse juurde edasi jäänud. Väga oluline on selle juures olnud entusiastlike koori- ja tantsujuhtide osa. Nad on teinud oma tänuväärset tööd hästi.

Aarc Pertmann

Kolmandad Tobiase päevad Hiiumaal

26. mail avati Suuremõisa lossis kolmandad Rudolf Tobiase päevad. Heliloojast rääkis V. Rumessen. Pühalepa kirikus laulsid külalis-koorid Rootsist.

Põhiüritusele - klaveriõpilaste konkursile - oli tulnud 19 noort pianisti, nende hulgas üks Rootsist ja üks Soomest. Žüriis olid V. Roots, V. Rumessen, E. Mägi, E. Tamberg ja Hiiumaa klaveriõpetaja E. Teras.

Järgmise päeva õhtul võidi teha konkursist kokkuvõtteid. Nooremas rühmas, kus võistles 16 koolilast, sai peapremia Maarja Vaarmets Kuressaare Muusikakoolist (õp. T. Kuulberg), vanemas rühmas 1994. a. R. Tobiase nim. Kärdla Muusikakooli lõpetanud Marko Nõmmik.

Žürii liikmed olid arvamusel, et konkursi tase oli samasugune kui Otsa koolis, jäi aga alla Tallinna Muu-

Marko Nõmmik

Mujal Eestis

Ilus ilm soodustas laupäeval, 27. mail paljusid sellele päevale planeeritud kultuuri-, sh. muusikaüritusi üle Eestimaa.

Üheaegselt Järvamaaga toimus laulu- ja tantsupäev Viljandimaal. Toimetuse ei tea, miks sellised suurüritused, mida on Eestis sel suvel vähe, olid kahes naabermaakonnas ajastatud samale päevale. Vaevalt saab seda lugeda eriti õnnestunud lahenduseks. Pealegi oli mõlemas maakonnas kava koostamiseks ja sellele lokaalse koloriidi andmiseks tehtud suurt tööd, mis väärinuks teistelegi tutvustamist. Viljandimaal oli üritus viidud koguni maakonnalinnast välja Mustlasse. Kohalikku omapära suurendas seegi, et Ü. Luhti stsenariumi järgseid vahetekte luges Mustla perekond. Idee korraldada laulupeo väljaspool Viljandit oli huvitav, kuid kas see ei toonud kaasa küljastajate arvu vähenemist. "Sakala" andmetel oli tegelasi kahe tuhande ümber, laulupäeval osales aga kolm tuhat. Seega tegelaste ilmne ülekaal küljastajate üle, seda isegi hea ilma puhul.

Põhjalikult ettevalmistatud ja toredasti läbiviidud peo puhul on sellest kahju.

Teine suurem muusikaüritus samal päeval oli puhkpilliansamblike festival Rakveres. See oli üle-eestiline ettevõtmine suure professionaalse ja poolprofessionaalse osalusega ja vastab Lääne-Virumaa kultuurijuhitide suunitlusele tuua maakonda rohkem professionaalset muusikat. Rakvere Linnaorkestri kõrval astusid üles Tallinna Saksofonikvartett, ERSO puhkpillikvintett, Tartu Metsasarvekvartett, Pärnu Brass, Kärdla kvartett jt. puhkpillikollektiivid.

Võru puhkpilliorkester mängis aga samal päeval kodulinnas "Võru Kevade" raames. Ka pühapäeval oli Võrus kontsert. Samal ajal esinesid isetegevuslased ka teise Võrumaa linna - Antsla päevadel.

Selliseid muusikaürituste kuhjumist samas maakonnas ühele päevale esines ka mujal, näiteks Ida-Virumaal. Kuna nad olid küllaltki eriilmelised, siis nad üksteist oluliselt ei seganud. Samaaegselt Eesti

sikakeskkooli omale. Žürii liige Ester Mägi oli konkursi jaoks kirjutanud klaveripala "Kassari kadakad". Eino Tamberg kuulas oma varem kirjutatud klaveripalasi, mida ta oli juba pooleldi unustanud.

Järgmine konkurss on kahe aasta pärast. 1996. a. Tobiase päevadel korraldatakse kontserte. Läbimõtlemitis vajab organiseerimise struktuur.

Kokkuvõtlikult ajalehest "Hiiumaa"

muusika päevadega Narvas olid Sillamäel slaavi kultuuri päevad, lisaks Püssi linna päevad.

Valgamaal toimus "Valga kevade" festival ja paralleelselt 22.-28. maini kestvatel Tõrva linna päevadel taidlejate õhtu.

Ka Põlvas, kus linna päevad algasid 25. mail linna lipu sisseõnnistamisega muusikakollektiivide osalusel, oli 27. mai varutud kultuuriprogrammiks.

Harjumaal tehti sel laupäeval muusikat nii Tabasalus kui Kiilis: esimesel juhtumil 26.-28. maini kestnud Tabasalus päevade raames, Kiilis oli laululaste kontsert.

Pärnus Raekülas peeti laste folklooripäevi, Tartu lauluväljakul oli aga memme-taadi laulupäev "Kodukotus". Saaremaal Laimjalas oli omapärane üritus - nelja valla pidu. Oma oskusi näitasid Laimjala, Muhu, Orissaare ja Põide taidlejad, külalisi oli Soomestki.

Jää kas või uskuma, et nii palju ettevõtmisi ühele laupäevale organiseerides nägid Eesti kultuuritöötajad pool aastat tagasi ette neile soodsat ilusat, päkesepealist ilma. ML

Raha on saatanast, pahed on liikumapanevad, sõbrad aga eelkõige aatekaaslesed, koorus usutlusest Urmas Sisaskiga, kes veretab oma päevi viisidesse kord Jänedal, kord Tallinnas.

Jäneda: saatuse otsusel

Jänedal on tilluke, aga ometi oled sa siin?

"Mul polnud Tallinnas pärast konservatooriumi ruutsentimeetritki elamisvõimalust," räägib Urmas, kes tuli Jänedale kui ulgurännakule, tundmatusse kohta. "Siin ei sadanud vähemalt vihm pähe, ma ei olnud päris kuuse all. See ongi kogu mu Järvamaale sattumine."

Teine pakkumine oli Kundasse, aga seal tossab ju see õudne tehas...

"Loomulikult mõjus mulle ka sinne loodus. Hiljem see tähetorn, kuhu kool ostis mulle teleskoobi. Koht sai kultuuriliselt sisse tallatud, ta on saanud natuke tänuhikumaks," ütles Urmas. Kuigi, Jänedal on pingeline paik, Jänedal inimene ei mõista oma ligimest sugugi nii hästi, kui näiteks võrulane. Prohvet pole eales kuulus omal maal ja "...kindlasti olen ma siin paljudele mitte midagi". Tallinna oleks hädasti pisukest (konspiratiiv)korterit vaja. "Ma ei saa ju kümme aastat seal külakorda käia," arwab Urmas, kes teeb Jänedal rohkem aatetööd ja käib Tallinnas teenimas.

Miljonär ta ei ole.

Kust Urmas praegu raha saab?

See on üks vähestest teemadest, millest ta parema meelega vaikiks. See koorub ka tema Soomes kokkikirjutatud inspiratsiooniteooriast, mis ütleb: Raha on Jumala antipood. Raha on pingete, viha ja vaenu algataja.

Urmase raha tuleb juhuslikult, siit ja sealt. Näiteks filmimuusikast. Miljonär ta ei ole, raha kaob peost suhu. Süüa ja riiet saab, Urmase meelest koguni eurooplase kombel. Ta sülitab kolm korda üle öla: "Jumal on olnud siia maani mu vastu nii armuline, et ma pole pidanud end rahaga ära lörtsima. Kes läheb raha peale, on kadund hing. Kui inspiratsiooni allikas on honorar, kaob loomingu energia. Pole mõtet käia "Volvo" või "Mercedese" jalge all, näts suus, pea kandiline ja olla kuritegude allikas," teab Urmas. Raha peaks ise Muhamedi juurde tulema. Urmas on Muhamed.

Midagi konkreetset?

Näiteks laulupeomissa eest sai Urmas kokku 10 000 krooni. Ja veel. Urmas tahab osta kallist teleskoopi: "Selle ma ostan! Kas või laenan ja kraabin raha kokku! See on mulle esmatarbevahend."

Mis siis naine sellest arvab?

"Minu poolt on perele peatoidus ikka olemas. Ega ma niimoodi kuluta, et ostan teleskoobi ja suren nälga," ütleb Urmas poolpahaselt.

Sõbrad, semud ja muusikud

"Oma kolleegide teiste heliloojatega ei käi ma kellegagi läbi," ütleb

Midagi inimlikku pole talle võõras: Urmas Sisask harrastab pildil üht pahedest. Suitsetamist.

isemõtleja ja -tegutseja. Sõpradest, õigemini aatekaaslastest nimetab Rein Maranit, Lauri Väinmaad, Sirje Normetit (peaaegu isiklik sekretär-asjaajaja), preester Einar Laignat, Mikk Sarve, Ene Üleoajat... Aga siin on konks sees, jätab mõne nimetamata, äkki solvuvad. Sõber on üldse nii lai mõiste, et sinna alla mahub nii loom, inimene kui ka teleskoop. Teleskoop on nimelt parim sõber.

Patud ja inimlikud himud

Mida sulle hirmsasti, kangesti teha meeldib?

"Süüa meeldib meeletult! Sinna läheb põhiraha. Kõik honorarid ja preemiad ja toetused ja... Kõik läheb noa ja kahvliga kurgust alla," õhkab Urmas. Ta armastab liha eesti soost täismehe kombel, sest vaimutöö võtab palju energiat. "Võib-olla peaksin söömist pisut piirama hakkama..."

Tõesti, liigsöömine on üks pahedest. Aga kuidas on joomise, suitsetamise ja liiderlikkusega?

"Ma tõmban suitsu ja joon viina kah, kui vaja on. Kõiki asju tehakse. Ütleksin niimoodi: ei ole mitte ühtki inimest, kel pole ühtegi neist pahedest," ütleb Urmas. Tegelikult ei ole võimalik pahedeta elada. Pahe ongi evolutsiooni ja arengu üks liikumapanevatest jõududest. "Ma ei taha, jumala eest, öelda, et hakkame nüüd kõik patte tegema. Mõni äkki läheb veel tapma ka. Ei! Pahe on selleks, et asjadest õigesti aru saada. Näiteks kui suitsetad ja haigus kätte jõuab, saad kohe aru, et suitsetada on pahe. Kui jood viina, siis järgmisel päeval süda läigib ja suu muretseb," seletab Urmas. Liiderdamise kohta ta näidet ei too, selle võiks eelmistest ise tuletada. Aga igal sammul, absoluutselt igal sammul, juhtub vääratusi. Kõigil!

HELENA ABIRAM

(Ajalehest "Järva Teataja")

KUS OLI ESIMENE LAULUPIDU EESTIS?

Uurimused viivad selle üha varasemasse aega. Jõhvilt 1865 ja ka Ansekülalt 1863 on see au võetud. "ENEKESES" räägitakse laulupeost Põlvas 1858 ja õnnestunud lastelaulupeost seal 1855. Niisiis hoopis Kagu-Eestis.

Nüüd on see ka dokumentaalselt tõestatud... Põlvalaste pealekäimisel leidis Eesti Ajalooarhiivi teadusdirektor Tiitu Oja Võru Evangeelse Luteriusu praostkonna fondis pastor Johan Georg Schwartzi aruande praostile 1. septembrist 1855. Selles on muuhulgas

öeldud, et koolides noodistlugemise õpetamiseks "korraldati eelmisel suvel nelja kooli ühine laulupidu". On teada ka, et sama pastor Schwartzi poolt Põlva Mammaste Köstrimäel asutatud kihelkonnakoolis õpetati mitmehälset laulmist ning XIX sajandi 50-ndail aastail oli Põlvas juba olemas võimekas meeskoor.

Põlvalased otsustasid tänavu 11. juunil tähistada 140 aasta möödumist oma esimesest laulupeost maakondliku laulu- ja tantsupeoga.

Pole aga välistatud, et edasiste uuringute käigus nihkub Eesti esimene laulupidu veelgi varasemasse aega. Laulupeod tulid Eestisse Saksamaalt. 1. ülesaksamaaline laulupidu oli seal 1845. a. Würzburgis. Sellele eelnes kohalike laulupidusid. Baltisakslaste sidemed Saksamaaga olid tollal tihedad. Vaevalt aga nägid baltisaksa pastorid ette, et see Saksamaalt Baltikumisse toodud kena ettevõtmine omandab ka siin rahvusliku, võõramaise ülevõimu vastu suunatud iseloomu.

NAD TAHTSID SAADA MUUSIKUIKS

AlgusML 9/10 (1994)

“Skandaalne” VII lend

Stipp kulus taksole

Hoolimata sellest et lõpuklassi jõudis vaid kaheksa neist 28-st, kes alustasid esimeses, ja olulist täiendust tuli nii V kui VIII klassi, lõpetas 1972. a. siiski MKK esimene täielik lend. Kolm viimast kooliaastat oldi Kivimäel kõigiga koos, nüüd tunnetati end lõpuks ühise kollektiivina, kelle pisikesed ja suured liikmed läbisegi koridorides sagisid ja aeg-ajalt kõrgesse saali *in corpore* ära mahtusid.

Aga vaevalt see oma maja seal linnapiiril tekitas õpilastes erilist õnnetunnet - mitmete pealinna koolide “küllastamine” olnud hulga põnevam kui pidev viibimine õpetajate valvsate silmade all. Küllap viimased hindasid muutust kõrgemalt: üldainetele jagus nüüd klasse küllaga, tekkis ühiselamuvõimalus jne. Ent erialatunde ja osa muusikalisi aineidki anti vanematele klassidele ikka Suvorovis, nii ei pääsenud nad kummatigi pendeldamisest südalinna ja “Harju rajooni” vahel.

Andres Mustonen: “Hindasime juba siis üle kõige aega ja mugavust. Kooli sõideti küll enamasti bussiga, tagasi aga ikka taksoga: ruts neljale tegi 25 kopikat ninalt, see oli viis korda kallim bussipiletist, kuid stipist piisas endale heaolu võimaldamiseks.”

René Eespere: “Mul tuli Lillekülast startides kasutada kooli jõudmiseks mitut bussi, aga inimene lepib ebamugavustega, pealegi kes siis küsis õpilase arvamust! Aga siiani pole tehtud tõsisemaid pingutusi, et tuua MKK kesklinnale lähemale, muusikaõpinguiks sobivamasse, inimsõbralikumasse ja isikupärasemasse majja. Muidugi oli Kivimäel ka vourusi: sain suures ruumis heal kontsertklaveril harjutada, selle õnne nimel loobusin mõnestki üldainetunnist.”

A. M.: “Kooli meeletu kaugus kesklinnast õigustas samuti puudumist; kui päevas oli vaid paar mittemuusikalist tundi, ei tulnud kohalesõitmine kõne alla!”

Ja bussiliikluse kaela kõlbas veeretada ka kõik hilinemised, eriti Rein Rannapil, kellel oli üldse raskusi õigeaks ajaks saabumiseega.

Klassijuhataja arvamus

Esimesel kolmel aastal juhatas klassi hr. Moora, neljandat S. Vabamäe ja V. ndast alates Juta Perens.

J. Perens: “Nad olid esimesed

VIII lend VIII klassis. Vasakult esimeses reas Merle Neem, Tiiu Talts, Juta Perens, Meeli Vaidla, Sirje Pikknurm, Ene Kass; teises reas Urmas Vulp, Paul Hammer, Helve Ree, Aine Naissoo, Margus Pilter, Jüri Rist, Andres Mustonen; kolmandas reas Andrus Järvi, Paul Mägi, René Eespere, Tõnu Lõhmuste, Rein Rannap, Madis Kolk.

pisikesed konsi majas ja jäid pidevalt suurtele jalgu. Nende hoopis teistsuguste vaheajavajaduste ja ettevõtmiste tarvis seal ju ruumi ei jätkunud. Tuli ette suurigi pahandusi: näiteks, kui väike Helve Ruben jooksis läbi saali tudengite kontserdi ajal või kui lõhuti mõni konsi bilanssi kuuluv mööbliese.

Kesk- ja vanemas astmes polnud see muidugi eriti kerge klass: igauks väljakujunenud maailmavaatega ja varmas seda teisele vägisi peale suruma. Oma koha otsimise perioodi lõppedes, vanemates klassides olid nad juba väga toredad, ettevõtlikud ja tohutult muusikasse kiindunud noored inimesed, kellest mul mingit pahatahtlikkust või laushalba polegi meenutada. Nendega võis probleemisõlmi lahti harutada, neilt võis eksimuste tunnistamist saavutada. Kõik olid tugeva, eluterme mõtteviisiga, mõni õppis küll vahetavahel kehvemini, kuid jõudis lõppkokkuvõttes ikka vähemalt rahuldavate tulemusteni.

Koolist “kaoti” vaid harjutamise nimel ja mis neil muud üle jäigi, sest üldainete osas oli programm tollal üpris nõudlik, õpilastel tuli sooritada kõik tavakoolis ettenähtud eksamid. Aga eriala nõudis oma osa, harjutamine oli au sees, pigem luisati tunde juurde, kui tunnistati end väheharjutanuks, seda eriti keskastmes.

Klassi liitsid ühte traditsioonilised klassiõhtud, talvised suusalaagrid, suvised matkad. Muide, ma heitsin esimesel telgiõöl alati südamerahuga

magama, sest usaldasid oma matkaärevuses terve öö sekeldavaid lapsi jäägitult.

Klassipidudel tantsisin nendega kui hullumeelne igasuguseid moesolevaid kargamistantse, sest tüdrukuid kõigile poistele ei jagunud. Tõnu Lõhmuste rahustas mind: “Aga teie olete ju ka tüdruk!”

Üht klassiõhtut andis tõesti kaua mäletada: lapsed dekoreerisid klassi, vanemad kandsid hoolt lauakatte eest, kell 18.00 avati pidu ühislauluga, kontsertosas kuuldi-nähti pilli- ja laululugusid, tantsuansambleid ja igatliiki omaloomingut. Noorte ja vanade vahel toimus viktoriin, koos vihuti tantsu. See oli viiendas klassis...”

Õpetajad

Õpetajad jagunesid VIII lennu suhtes kahte leeri: hakkamasaajateks ja allaandjateks. Väikesed “vääpealikud” nagu L. Kukats või H. Otsa võtsid neid tõeliste vastastena ja taltsutasid ära. M. Sarv võitis klassi hingelist ja ideelist üksmeelt pakkudes. H. Taugi võrdväärsustamise võlu kestab tihedate kontaktide näol tänini. A. Rohlin suutis vaatamata oma “muhedale kuivusele” lummata noori hiilgava professionaalsusega. Kord kuus Rohlin naerma panna oli suur saavutus, kuid tema kerget olmelist haavatavust ei püütud ial ära kasutada. V. Käsper oli tolerantne, hindas neis “keskmisest kõrvalekaldumist”, vestles avameelselt maailma asjadest. Aga vene keele

Urmas Vulp VII lennu tütarlaste Ira Flossi ja Mari Temperega nende lõpupeel.

õpetaja, heatahtliku ja kultuurse A. Vase ajasid nad vahel endast välja.

Oli ka õpetajaid, kes andsid oma aine vaikselt ära ega laskunud lähemas suhtluses - kindlam oli neist pöörastest eemale hoida! Hea, et aktiivsemaid "ümberkasvatatajaid" oli suhteliselt vähe, ent nendegi "appikarjed" viisid üksjagu lapsevanemaid šokiseisu.

R. E.: "Küllap tegime mõneleegi leebele õppejõule tahtmatult liiga. Hea, et hilisemad kontaktid andsid võimaluse end "normaalsena" näidata."

Erialaõpetajad kuulusid otsekui teise dimensiooni, tunnidki toimusid ju eemal põhimajast.

Madis Kolk: "Seltskondlik läbikäimine toimus üldainete tundide ümber, aga erialaline saatuskaaslaste tunne oli hulga tugevam oma õpetaja klassiga. Et nii kõrgetasemeline pianist nagu Heljo Sepp töötas kooliõpilastega, oli meile suur vedamine, nõudis aga ka kõva kokkuvõtmist."

R. E.: "Oma esimest klaveriõpetajat, algõpetuse tugevat professionaali ja

leebet inimest Maie Aasat meenutan suure südamesoojusega. Tundes mu karmikäelist isa, kirjutas ta tihti päevikusse läbimõeldud teksti. Kaheksandast klassist alates sai muusikaõppimise sundusest vabatahtlik soov, uueks eriala pedagoogiks aga Valdur Roots - tollal üliaktiivne pianist. Põnevad olid kompositsioonitunnid Veljo Tormise ja Jaan Räätsaga. See oli minu jaoks uus maailm."

A. M.: "MKK-sse tulin lastekoolist koos õpetaja Marta Toonaga, alates 8. klassist sain Endel Lippuse õpilaseks. See oli suure tähendusega muudatus: ikkagi konsi pedagoog, kelle mõjul teisesen mu suhtumine asjasse, hakkasin eraldama olulist ebaolulisest ja omandama professionaalseid vilumusi. Meie vaherkord oli väga hea, Lippus soosis mind ka probleemsetes situatsioonides; võin neist aastatest rääkida vaid ülivõrretes."

M. K.: "Kontakt konsi õppejõudude ja tugengitega oli üldse üks väärt nähtus, mis jäi püsima ka Kivimäe-perioodil; "Suvorkas" harjutati ja veedeti vabu hetki palju meelsamini kui põhimajas. Õieti polnudki seal koosolemise kohta, ehk siis ainult ühikas, kus meie klassist elasid Toivo Traks, Kaupo Uibo ja Eugen Simson."

(järgneb)

70 aastat tagasi

JUUNI 1925

Tartu ei kavatsenud kangekaelselt suvemuusikast loobuda. 4. juunil oli Heino Elleri auõhtu. Külma ilma tõttu toimus see "Vanemuise" saalis. Õhtu oli nii menukas ja publikurohke, et seda tuli 9. juunil korrata. Kavas olid "Öö hüüded", "Koit", "Videvik", "Viirastused", "Scherzo", "Legend" ja Prelüüd tšellole orkestriga, milles soleeris Paul Berkovitš.

Schuberti-õhtu oli 10. juunil, peateoseks C-duur Sümfonia, mille orkester August Nieländeri juhatusel kandis korrektselt ette. Kontserdi teine pool algas C-duur avamänguga Joh. Kärti juhatusel, keda siiani tunti kui tublit koorijuhti ja orelimängijat. Nüüd selgus, et ta ka orkestrijuhatamises oskas orienteeruda.

12. juunil oli avanumbriks Beethoveni "Leonore". Händeli Concerto grosso jättis meeletu mulje, sest tõlgitsemine oli pealiskaudne ja nagu arvustaja ütleb: "laisalt läbi

mõeldud". Pinnaline oli fraseerimine Cherubini "Reekviemi" ettekandel, pealegi olevat "Vanemuise" Muusika Osakonna segakooris laulnud sel päeval 23 soprani vastu vaid 3 tenorit. Juhatas Juhan Simm. Muide - Simm vihastas sellise arvustuse peale ja avaldas vastuartikli, milles nimetas "Ritardando" varjunime taha peitunud arvustaja diletandiks. Hiljem selgus, et "Ritardando" oli tema hea sõber Richard Ritsing. Tüllil sõbrad siiski ei läinud.

Juunikuu on meil ikka olnud laulupidude aeg. 14. juunil tegi noor ja väike Valga maakond oma I. laulupäeva, korraldajaks "Säde" selts. Pidulisi tuli küll raudtee, autode ja hobustega, ka jala. Pidulisi vihmane ja tuuline ilm. 600-liikmelist koori oli kirikusse kuulama tulnud ainult 400 inimest. Vähe oli rahvast ka laulumängu "Oma jalgel" etendusel peoplatsil.

Samal 14. juunil oli laulupäev ka Kanepis. Pühendatud oli see kohaliku laulu ja mängu seltsi 40. aastapäevale. Uudiseks oli siin kooride ja publiku ühislaul

pasunakoori saatel, mis pani terve Erastvere mõisa pargi rõkkama.

Pärnumaa muusikapäev 20.-21. juunil oli peasjalikult orkestrite pidu. Gustav Davidi juhatusel esines kohalik sümfooniaorkester, esitades Masseneti avamängu "Phädra", R. Kulli "Fantaasia eesti viisides" jt. Võistumängimise võitsid Kilingi-Nõmme ja Väandra pasunamehed.

Hästi õnnestus Rõuge 1. laulupäev 21. juunil. Juba varahommikul oli rahvas jalul. Siingi liikus igal teeharul pidulisi jalgsi ja hobustega kiriku juurde ja mõisaparki. Kirik kogunes rahvast puupüsti täis. Koorirõdul olid laste- ja segakoorid ning Võru sõjaväeorkester. Alustati kooriga Wagneri ooperist "Tannhäuser", järgnes Tobiasi "Eks teie tea". Kenasti kõlasid koorilaulud mõisa tammepargis hr-de Variku ja Oja juhatusel.

Ambla laulupidu, mis jäi jaanipäeval vihma tõttu pidamata, leidis aset 28. juunil. Haruldaselt ilus ilm, rohke osavõtt, elav meeletu ja

õnnestunud laul - nii võiks öelda selle ettevõtmise kohta. Kombekohasel kirikukontserdil esitas orelipartii noor muusikakunstnik Enn Võrk.

Türi muusikapäevale 28. juunil olid tulnud ka heliloojad Juhan Aavik, Miina Härma ja Artur Kapp. Vaimustava kõne pidas Jaan Tõnisson. Kooride koostöö dirigent Saarega oli suurepärase. Puhkpilli-orkestreid juhatas Eduard Knude.

15. juunil olid Tallinna Raua tn. 21. alkoolis koos koorijuhid, kahel järgmisel päeval ka koolide muusikaõpetajad. Räägiti päevaprobleemidest. Eriti suurt huvi pakkus Konstantin Tüürpu etteaste teemal "Koorijuhatamise praktika", mida illustreerisid noorteühingud "Tungal" segakoor Tuudur Vettiku ja Tallinna Meestelaulu Seltsi oma Tüürpu enda juhatusel. Käsitleti mitut Saare, Lätte, Vettiku ja Härma laulu. Tüürpu näitas, kuidas tuleb laulda ja juhatada ja kuidas mitte. teoreetiliselt

MATI MÄRTIN

TULEMAS ON UUELAADNE SOLFEDŽOÕPIK

Läinud aasta detsembris jagas Eesti Rahvuskultuuri Fond taas stipendiume eesti kultuuri edendamiseks. Väljavalitute hulgas oli ka Anne Ellerhein-Metsala, kes sai fondilt toetust muusikakoolidele mõeldud solfedžoõpiku koostamiseks. Anne Ellerhein-Metsala õpetab Tallinna Muusikakoolis peamiselt muusikateoreetilisi aineid, G. Otsa nim. Tallinna Muusikakoolis annab ta solfedžo õpetamise metoodikat.

Tundub, et sellise vastutusriikka ülesande täitmiseks olete Teie igati õige inimene - solfedžo ja selle õpetamise probleemidega on vähesed nii põhjalikult tegeelnud. Kuidas töö edeneb?

Raske on rääkida asjast, millel praegu ei ole veel lõplikke piirjooni. Terviku kujundamine seisab alles ees.

Kas nõustusite selle ettepanekuga kergelt?

Ei, sugugi mitte. Nõustusin üsna raske südamega. Seda tööd ei ole seni keegi ette võtnud, kuna see on väga mahukas ja vastutusrikas. Esmakordselt tehti minuga sellel teemal juttu juba rohkem kui aasta tagasi. Ülesanne tundus huvitav, kuigi sisemiselt olin väga kõhklevalt seisukohal, kartes, et mu jõuvarud ei ole piisavad. Tundsin siiski, et ei tohi keelduda. Kurb on see, et ajal, kui mul oli igasugu mõtteid selle asja kohta ja ma olin ka noorem, soovitati mul oma isetegevus lõpetada, kuna "kultuuriministerium teab täpselt, mida ja kellelt tellida".

Oma õpetajatöös olen metoodiliste küsimustega tegeelnud eeskätt vajadusest pakkuda õpilastele midagi värsket ja huvitavat ning soovist muuta õpilastele mõistetavaks õpetatavate muusikaelementide emotsionaalne sisu. Oma lapsepõlvest mäletan, kuidas olin lummatud, kuulates head muusikat ja millise jälje jättis minusse mõni harmooniline järgnevus, intervall, vormivõte. Tahaksin, et laps võtaks kõike õpitavat emotsionaalselt. Usun, et praktilises töös on mul olnud sellealaseid õnnestumisi. Teisalt olen alati püüdnud vältida oma töös rutiini ja märganud, et pidev uue otsimine aitab endalgi töövõimet säilitada (nii tööpäeva kui pikema perioodi vältel). Samas arvan, et õpiku koostamine nõuaks tegijalt pikemaajalist sihpirast tööd. Ennast pean aga eeskätt õpetajaks-praktikuks.

Minu arvates on sellist õppevahendit praegu hädasti vaja. Viimasel ajal on ilmunud väga toredad koolilaulikud, kuid (laste)muusikakoolides oleks aeg nagu seisma jäänud - solfedžotundides kasutatakse ikka vanu venekeelseid kogumikke.

Els Aarne solfedžoõpik ilmus siis, kui mina olin veel õpilane. Uut trükki ei ole tulnud, õpikuid ei jätku kõigile jne. Venemaal trükitud õpikud on oma väärtuselt küllalinki erinevad. Siiski on neis suhteliselt ühekülgne materjal, mis kordub enam-vähem ühest teise: vene ja ukraina rahvalaulud ning revolutsioonilised laulud. Oleks nagu aeg jälle meile lähedasemad intonatsioonid esile tõsta.

Tänapäeval on muusikaõpetuses palju erinevaid lähenemisviise. Kuna meie praegused kirjastusolud ei võimalda paljude õpikute finantseerimist, peaks minu õpik olema võimalikult laiale tarvitajaringile. Selle, mida pean vanades kogumikes eriti väärtuslikuks, panen ikkagi kirja, et ei peaks seda noodikogudest jälle otsima hakkama. Põhjalikeks uuringuteks ja materjali kogumiseks ei ole mul jaksu ega võimalust olnud. Harjutusi koostades toetun peamiselt intuitsioonile, rohkem tähelepanu tahan pöörata ka rahvamuusikale laiat maailmast. Eesmärgiks on saada kogu teoreetilist programmi hõlmav harjutustik, kus kõik helistikud oleksid enam-vähem proportsionaalselt esindatud. Ma rõhutan, et see õpik ei peagi olema selline lõplik ja täiuslik, vaid ta on lihtsalt üks teiste hulgas. Olgu see lihtsalt üks alternatiivne materjal, mis ei ole kellelegi sunduslik.

Mis põhimõttel on materjal esitatud?

Kujutan seda ette kolme eraldi vihikuna: I-II klass: algaste, III-IV klass: vaheaste (keskaste) ja V-VII klass: vanem aste. Kuna meil ei ole enam üldisi kohustuslikke programme, siis tahaksin jätta oma kolleegidele vabad käed, piiritledes materjali vaid vanuseastmete kaupa. Konkreetseid klassi nõuded määrab õpetaja juba ise, valides läbivõetava teoreetilise materjali hulga ja raskusastme, lähtudes

konkreetsete õpilaste võimetest, vanusest, erialast. Enne suve pean õpiku esimese osa üle andma. Praegu tundub, et algastme osa ettevalmistamine on kõige raskem. Loodan, et kahe järgmise vihikuga läheb pisut kergemalt.

Solfedžo õpetamisel on sageli probleemiks relatiivse ja absoluutse süsteemi suhe, üleminek ühelt teisele. Kuidas Te selle küsimuse oma õpikus olete lahendanud?

Mõlemal süsteemil on oma puudused ja plussid. Valmiva õpiku üheks ülesandeks on ka avardada antud aine metoodikat. Küsimus on olnud kuum juba aastaid. Teatavasti on meie solfedžo õpetamise alustaladeks olnud õpilaste laaditaju kujundamine, kuna see on hädavajalik sisemise kuulmise arendamisel. Murrang meie muusikaõpetusse tuli 60-ndate aastate teisel poolel, kui võeti kasutusele Z. Kodaly poolt rajatud relatiivne noodilugemissüsteem. Aastate jooksul on ilmunud palju huvitavat ja kasulikku õppematerjali sellel baasil, mis sai üldiseks normnõudeks üldhariduskoolides ja viidi sisse ka lastemuusikakoolidesse.

JO-LE-MI on põhimõtteliselt koorijuhtide mängumaa, instrumentalistid on alati olnud natuke *contra* sellele süsteemile, kuna seal on topeltmõtlemine astmenimedega. JO-LE-MI sobib väga hästi koorimuusikasse, sest see trennib eelkõige välja väga hea solfedžeerimisoskuse. JO-LE-MI abil tekib koorilauljal kõlakujutus ja ta laulab oma partii maha. Kuuldekujutuse tekitamine ongi relatiivse süsteemi eesmärk ja selle süsteemi kõige suurem pluss. Ta vabastab väikese lapse teoreetilistest keerdkäikudest, laps ei pea kohe hakkama numbritele mõtlema. See ongi põhjus, miks JO-LE-MI eksisteerib. Aga seal peab oskama **targasti** üle minna absoluudi peale.

Muusikakoolides õpetatav solfedžo peab abistama instrumendiõppijat ning siin on probleemi aetus sootuks teine. Pilliõppija repertuaar sisaldab juba algklassidest peale selliseid elemente, mis ei haaku nii hõlpsasti eelpoolnimetatud relatiivse süsteemiga, küll aga nõuab see väga konkreetset ettekujutust mažoorsest ja minoorsest laadist. JO-LE-MI süsteem toetub helistike paralleelsusele, samanimelisuse mõiste ei ole seal nii selgelt väljendatud, kuna isegi mažoori ja minoori toonikad on erinevate nimedega. Ikka ja jälle esineb õpilastel n.-õ. ümbernurga mõtlemist: ei suudeta teadvustada, mis on astmenimed, mis noodinimed jne. On tekkinud vajadus teistsuguse ainekäsitluse järele. Nimetaksin seda oma soome kolleegi Seija-Sisko Raitio kombel **relatiivseks absoluudi tingimustes**. Selle õpetamise aluseks oleks samuti heliredeli lõik, kuid, erinevalt JO-LE-MI süsteemist, algaks see toonikaga ja laienuks seal kahes suunas, tugipunktideks loomulikult toonika kolmkõla astmed. Jagan oma soome kolleegi seisukohta, et selline algus on vaevanõudvam ja tulemusi peab kauem ootama, kuid tulevikus ei nõua see enam mingeid ümberarvestusi nagu JO-LE-MI.

Relatiivse noodilugemise baasil üleskasvanud õpilaste hulgas võib ikka ja jälle kohata neid, kes ei teadvusta endale helistiku võtmemärke: helistikusse süvenemine jääb tahaplaanile, noodistlugemine on pinnaline. Soovida jätab ka nooditeksti iseseisev lahtimõtestamine, analüüsimine, aga just see on oluline pikemate teoste päheõppimisel, vormi kujundamisel. Kuna ma õpetan ka klaveriosakonnas ansambli mängu ja lehestlugemist, näen, et õpilane ei suuda mitmehälset teksti tõrgeteta lugeda. Minu arvates peaks solfedžo abistama õpilast eriala omandamisel, mitte aga muutuma omaette eesmärgiks.

Kas Te praegu oma solfedžotundides ka JO-LE-MI-ga tegelete?

Olen seda palju kasutanud ja tõenäoliselt kasutan ka edaspidi. Kuid praegu mitte, sest tahan praktikas oma ideedele

kinnitust saada. Sama mõte tekkis ka mitmel minu kolleegil pärast pr. Raitio loenguid Eestis. Oma praegust teist klassi hakkasin algusest peale ilma JO-LE-MI-ta õpetama ja nad musitseerivad päris vahvasti. Tegin neile iga intervalli jaoks laulu koos sõnadega. Püüdsin intervallid panna tüüpilistelt astmetelt, kus neid on mugav intoneerida ja kus nad lahenevad

(Algas 6.-7.- lk-l.)

arenguliinid äärmise veenvusega. Lõpupala M. Raveli "Valss" tõi oma ohtuennustavast liikumispöörise hoolimata kaasa leevendava laheduse. Algul S. Djagilevi tellitud koreograafilise poeemina mõeldud "Valss" jäi valdavalt kõlama kontsertlavadel. Autor iseloomustab teost kui apoteoosi Viini valsile, mis on samal ajal ühendatud nägemustega surmatantsust.

E. Klas dirigeeris "Valssi" vallutava hoo ja efektiiviga, toeks orkestri väga tugev puhkpilli- ja meeldivalt korrektn keelpillirühm. Vaimustunud publik nõudis 3 lisapala, nende hulgas kõlas ka H. Elleri "Videvik".

Kieli Päevad Tallinnas avas bass **Georg Ahrens**, kes on hariduselt üht-aegu nii muusik kui kujutav kunstnik. 1978. aastast laulab ta Kieli Ooperiteatris ja kontsertreerib kodu- ning välismaal. Ansamblipartneriks oli G. Ahrensil lauljate saatmisele spetsiaalseerunud pianist Hella Sperschneider. Muidugi koosnes kava peajasjalikult saksa kammermuusikast: R. Schumanni "Lauluring" ning hulk laule F. Mendelssohn-Bartholdylt ja R. Straussilt kanti ette eeskujulikule saksa koolile toetava vokaalse meisterlikkusega.

25. mai õhtul nähti-kuuldi Olavi saalis küll midagi ekstraordinaarset: kümme

Colorado Kolledzi Uue Muusika Ansambli liiget eesotsas Stephen Scott'iga mängisid - kõige lühemalt öeldes - **klaverit poognatega!**

Bowel piano ehk poognaga klaverimäng ei olevat maailmamastaabis mitte just eriti uus idee - juba 18. sajandi lõpul kasutati sellist tehnikat klavessiinil. "Klaverris minnekut" oleme kogenud meiegi kontserdilavadel. Ometi kujunes kõik see, mida sooritasid neid-noormehed vastavalt ettevalmistatud klaveril lausa müstiliselt mõjusaks. Kui esimesel pooltunnil kulus kogu tähelepanu uurimaks kus? mida? millega?, siis hiljem - inimene harjub ju kõigege! - kinnisilmi kuulates võis kujutleda esinemas põnevast keel-, puhk- ja löökpilliansambli.

Koloraadolaste instrumentarium koosnes umbes meetripikkustest nailonjõhvi-kimbukestest ja plastikribadest. mida veeti keelte alt läbi, mitmesugustest haamriketest, lipitsatest, pintslitest ja pikkadest klaastorudest. Kavalehel seisis, et kasutatud materjalid on tunnustatud ametlikult tippklassi klaveritele turvalisteks, nii et seadeldiste ja summutite mahavõtmise järel kõlbab Olavi saali klaver taas akadeemilisteks mängudeks!

loogiliselt. Neid lustakate sõnadega laule on päris palju. Kavatsen neid ka oma õpikus kasutada. Väga oluliseks pean intervalli teadvustamist nii kõlapildis kui ka visuaalselt.

Mida huvitavat Teie õpikusse veel tuleb?

Mõte on läbi käinud pika arengutee, saades üha selgemaid piirjooni. Alguses mõtlesin, et teen lihtsalt ühe harjutustiku, aga nüüd liigub asi rohkem sarnapoole, et lisandub ka metoodiline osa. Metoodiline juhis on eessõnas ja ka üksikute osade juures. Lisaks originaalloomingule tuleb minu õpikusse ka rahvalaule ja näiteid Lääne klassikast. Nende juurde kuuluvad veel mõningad intonatsiooniharjutused, kus on näidatud, mille peale antud harjutus on tehtud ja milliseid eelharjutusi oleks soovitatav teha. Eraldi on välja toodud raskemate hüpete, käikude konstruktsioon.

Kavatsen tutvustada ka analüüsielemente, muusika oskussõnu, mõningaid mõisteid (näit. sekventsilisus, variatsioonilisus). Pean oluliseks just lapse iseseisvat mõtlemist. Ka harmooniliste funktsioonide tajumisele olen rohkem rõhku pööranud. Kuigi traditsioonilist funktsioonimuusikat meie uudislooming eriti ei praktiseeri, kasvab kõik järgnevalt sellest ikkagi välja. Õpikut koostades püüan võimalikult palju asju lapsele visuaalseks muuta. Arvatavasti kuulub õpiku juurde ka suur noodijoonestik, rändnoodike, klaviatuur, et vähendada kirjutamisele kuluvat aega.

Harjutuste juures pidasin silmas, et kõikides helistikes oleks nii lihtsaid kui ka keerulisemaid ülesandeid. Harilikult kipub juhtuma niimoodi, et kui on rohkem märke võtmes, siis ilmuvad ka raskemad rütmid ja ebamugavamad hüpped, ja lähebki korraga raskeks.

René Esperelt ilmus hiljuti *Prima vista* - solfedžeerimisharjutused muusikalise kuulmise arendamiseks. Kas seda ka Teie koolis kasutatakse?

Olen seda kasutanud 6. klassis, veelgi enam 8. klassis. Nende harjutuste puhul on vaja tugevat analüüsivõimet, astmenimede kasutamine eeldaks väga suurt ettevalmistustööd. Meie vanuseastme koolidele ei ole see kerge.

Millal see suur töö päris valmis peaks saama?

Ei tea. Niipea kui võimalik. Ehk järgmine aasta jooksul.

Palju jõudu Teile!

ILVI RAUNA

Umbes 70-minutiline teos kandis pealkirja "Vikings of the Sunrise" ja oli jaotatud kolmeks suuremaks ja 19-ks väiksemaks lõiguks. Autor S. Scott on tuntud ja hinnatud nüüdismuusik, tegelnud džässiga, mänginud mitmeid puhkpille ja on oma unikaalses tehnikas muusikaga lõiganud loorbereid poolteist aastakümnet.

"Hommikumaa viikingid" on fantaasia Vaikse ookeani avarustest ja selle avastajatest; ainekuna on kasutatud vanade polüneeslaste, F. Magalhaesi, T. Heyerdahli ja teiste ookeanivallutajatega seotud kangelaslikkust, loodustiihiat, eksootikat. Mõned pealkirjad annavad ehk ligilähedase pildi "sündmustikust": "Tühjus", "Ookeanitrümm", "Täherada", "Kikui, vaimude lahkumispaik", "Kristuse karavellid".

Kuuldu oli eelkõige eksootiline kõlamaaling, unistuslik ja ebatõenäoline, mis pakkus minimalistlikest kordustest hoolimata aina uut, hämmastavat ja - kui professionaalne huvi helide tekitamise vastu mahti andis - ka tõelisi emotsionaalseid elamusi. Ning kui hästi sujus mängijate filigraanset täpsust nõudev, vahel ehmatavalt ringisagiv, üksteise vahelt poognaid haarav, kiiresti mänguriiste vahetav koostöö!

Ines Rannap

Aare Kruusimäe kadestab professionaale, kes suudavad ümber lülituda muusika amatöörlikule kuulamisele

Veebruarinumbris avaldasime koos fotoga teate Eesti noore helilooja Aare Kruusimäe esikohast Rochesteri koori poolt korraldatud konkursist uue vaimuliku koorimuusika saamise osas, mis, nagu nüüd on selgunud, korraldati Eesti heliloojate vahel. Nüüd käis meie lehe uus korrespondent Aaro Pertmann, samuti noor helilooja, oma kolleegi usutlemas.

Räägi palun oma teest muusika juurde.

Mu tee ei olnud ilma käänakuteta ja kõrvalepõigeteta. Väikesena ma ei teadnud, et minust peab saama muusik. Kuigi ma õppisin lastemuusikakoolis klaverit, kulus aastaid enne, kui ma otsustasin muusika kasuks.

Kompositsiooni juurde jõudsid Sa vist veel rohkem teisi teid pidi. Ma tean, et Sa oled hoopis laulmist õppinud.

Pärast keskkooli lõpetamist tahtsin ma komponeerimist säilitada kui hobi. Miskipärast oli mul niisugune tunne, et akadeemilise hariduse juurdetulemisega võib vaba improviseerimislust ära kaduda. Ma otsustasin Tartu Ülikooli astuda, hoopis teisele erialale. Sinna mul sisse saada ei õnnestunud ja pärast ühte tööaastat üritasin proovida Otsa-kooli laulmiserialale. Vaevalt olin ma sinna kooli sisse saanud, kui mul kadus hääl ära. Käisin samal ajal "Eesti Projekti" kooris laulmas, ülekoormus ei jätnud häälele oma mõju avaldamata.

Kuidas on selle vaba improviseerimislustiga? Kas see on ka nüüd kadunud?

Raske öelda. Ma harrastan seda viimasel ajal suhteliselt vähe. Aga samas ma ei süüdistata siin kedagi, lihtsalt elu on natukene kiiremaks läinud.

Kuidas on Sinu suhted vokaalmuusikaga? Rochesteri konkursi jaoks kirjutatud "Laudate dominum" oli vist üks esimesi Sinu teoseid selles žanris?

See ongi minu esimene vokaalteos. Lubasin endale, et ma ei kirjuta ühtki selles žanris teost, kuni ma häält tagasi pole saanud. Ometi lõppes minu kannatus enne otsa ja 1994. aasta kevadel ma kirjutasin selle loo. Ja hääl hakkas naasma.

Räägi palun veidi oma õpetaja Raimo Kangro õpetamismeetodist ja teievahelisest koostööst.

Võimalikult suur loomevabadus. Kõigel kirjutatul peab olema mingisugune dramaturgiline põhjendus, et kuulaja psühholoogiliselt selle teosega kaasa läheks.

Kas ta konkreetselt noote parandab, näiteks see noot siia ei sobi jne.?

Üks selline juhtum on olnud. Ta laseb neid probleeme ikka lahendada mul enesel. Peab suutma põhjendada seda, mida oled kirjutanud.

Kas toetad oma teoste loomisel rohkem klaveril improviseerimisele või aitab Sind suuremalt jaolt sisemine kuulmine?

Sisemise kuulmise kasutamine vajab aega, teatavat eemalolekut muredest. Klaveriga on niiöelda "lollikindlam" viis kirjutada.

Muusika tuleb sel juhul ilmselt lihtsakoelisem?

Ma ei ütleks nii. Sisemise kuulmise abil töötamise eeliseks on see, et siis on võimalik kergemini vältida klaveripärasust.

Kas Sa kasutad ära kogu mustanditena visandatud materjali või jääb hiljem midagi välja, mis algul tundus olevat lootustandev materjal?

Millegipärast olen kõik need mustandid alles hoidnud, justkui lootes, et kunagi saab neid võib-olla ära kasutada. Sageli unustad nende olemasolu. Viimasel ajal olen enamuse asju kohe lõpuni kirjutanud.

Kas Sul on mõni lemmikinstrument või -koosseis, millele tahad tulevikus kindlasti kirjutada?

Praegu oleks sellest veel vara rääkida. Valdkonnaks võiks olla ehk sakraalmuusika.

Kas Sinu teostel on oma sisemine programm või on nad enamalt jaolt "absoluutne muusika"?

Ma pole programmilisuse ülesannet endale püstitanud, kuna ma ei arva, et saaksin väljendada oma mõtteid nii, et kuulaja sellest täpselt samamoodi aru saaks.

Kuidas Sa levimuusikasse suhtud? Tean, et oled kirjutanud ühe žanriliselt omalaadse töö - pop-sümfoonia.

See on osaliselt vale. Ma olen kirjutanud sellest valmis mõningaid osi, teost tervikuna mitte. Selle asjaga ma tegelesin siis, kui olin töömees, pärast keskkooli. See oli nagu osalt vastureaktsioon olukorrale, milles ma tol ajal viibisin. Levimuusikast on aga samuti võimalik noppida välja kasulik iva enda jaoks, nagu kõigest sellest

muusikast, mis meie ümber iga päev kõlab.

Sinu praegu käsileolevatest töödest?

Olen pisut ebauklik, kardan ära sõnuda. Ütleme, et midagi instrumentaalset on pooleli.

Kas Sa kasutad rahvamuusikat või selle intonatsioonilist atmosfääri oma loomingus?

Teadlikult mitte. Kui midagi sellist seal leidub, on see puhtalateadvuslikult sinna sattunud.

Eesti noorema põlvkonna autorite seas on paljude puhul märgata kaldumist neoromantismi suunas. Sinu loomingul puhul ma seda ei väidaks. Kas oled selle suuna pooldaja?

See on filosoofiline probleem: kas ma sean endale ülesandeks kirjutada mingis kindlas stiilis või ma kirjutatan sellepärast, et mul on sisemine vajadus kirjutada. Kui teos on valmis, võib tal ju olla sugemeid nii ühest kui teisest stiilist. Küll ütlen, et teosed sünnivad mul kõik üsna valuliselt. Neid ei tule kunagi väga palju korraga. Valmis teos on aga siis nagu osa minust enesest. See ei pruugi olla sugugi mitte läbinisti professionaalne lugu. Ma ei pea ennast professionaalseks heliloojaks. Kadestan inimesi, kes oma professionaalse pagasi juures suudavad ümber lülituda amatöörlikule kuulamisele, kes ei lähe kontserdile kuulama teatavaid štrihhe, võtteid, mahulisi vahekordi ja eksimusi, vaid osa saama mingist helilooja sõnumist.

Mida arvad üldse helilooja seisundist selles ühiskonnas, kus me elame?

Ma ei tea, kas mul on õigust helilooja seisundit lahutada teistest loovsfääridega tegeleja omast. Nad on justkui ühiskonna indivikaatorid, nagu lakmuspaberid, mis reageerivad olukordadele ja nähtustele ette. Nad on otsekui ühiskonna sanitarid ja samas ka justkui need, kes ise vajaksid abi. Mis on nende funktsioon? Võiks ju väga paatoslikult öelda: teha inimesi paremaks! Aga miks ka mitte? Ükski ühiskond pole piisavalt hea. Kui sa oma teose kirjutamise läbi saadud tundest suudad ise olla inimlikum, siis on see ju võit. End leidnud, olemegi justkui inimlikumaks saanud.

Intevjueeris
AARO PERTMANN

100 aastat Eesti esimese professionaalse kontrabassimängija sünnist

Selle aastanumbri sisse mahub ERSO õiguseellase, Riigi Ringhäälingu Sümfooniaorkestri esimese ja kauaaegse kontrabassimängija **BOLESLAV KOTZENSKY** sajas juubel.

Poola päritolu muusik sündis Tallinnas 9. juunil 1895. aastal. Muusikalised anded päris ta oma isalt, kes mängis viiulit ja kornetit ning oli tsaariarmee orkestri vanem kuni erruminekuni 1915. aastal tervislikel põhjustel. Peale algkooli lõpetamist 1908. aastal jätkas Boleslav Kotzensky õpinguid neljaklassilises linnakoolis. Nagu tol ajal kombeks, peeti ka selles koolis prestiižikaks omada orkestrit, ja siin toimuski tulevase bassivirtuoosi esimene kokkupuude orkestrimänguga (tõsi, instrumendiks oli tollal veel balalaika).

Ei läinud kuigi palju aega mööda, kui isa pani poisi viiulit õppima. Paraku takerdusid õpingud majandusraskuste taha (peale B. K. oli peres veel seitse last). Sel ajal huvitus noormees ka elektrotehnikast, ning nii võib tema biograafiast leida niivõrd muusikakaugeid töökohti nagu Elektriiaam või siis praeguse "Ilmarise" eelkäija.

1914. aastal läks Boleslav Kotzensky vabatahtlikult sõjaväkke, kus teenis 89. jalaväepolgu muusikakomandos kornetimängijana. I maailmasõjast võttis ta osa Saksa-Austria rindel, teenis välja 3. ja 4. järgu Georgi risti. Samal ajal osales B. K. revolutsioonilises tegevuses. Peale kommunistide võimuletulekut viidi ta üle rahvusväeossa, kus jätkas teenistust 3. jalaväepolgu muusikakomandos. Veebruaris 1918 arreteeriti B. K. Saksa okupantide poolt ning saadeti pooleks aastaks sõjavangide laagrisse Pääskülas. Pärast vangist vabanemist töötas ta juhutöödel, kuni avanes võimalus mängida kornetit tuletõrjeorkestris. Küpses plaan minna Konservatooriumisse õppima.

Katkestaksin hetkeks biograafiliste andmete loetlemise, et anda sõna ERSO kontrabassimängijast ajaloolasele Taivo Sillarile:

"Kontrabassirühma varasem koosseis erineb teiste pillirühmade artistidest eelkõige oma dramaatilise arenguloo poolest. Selle pilli juurde pöördusid kõik

need, keda elu ihaldatud, nooruses väljavalitud pillide juurest mingil põhjusel eemale oli tõuganud. /.../ Kuid kes selle pilli juurde kas siis vägisi või pooleldi omal soovil veetud, siis peaaegu alati on kontrabassi juurde jäädud aktiivse muusikutee lõpuni." ("Lühiülevaade ERSO kontrabassirühma ajaloo", diplomitöö 1980.)

Tõepoolest, ka Boleslav Kotzensky juhtum pole siin erandiks. Nimelt ei võetud teda Konservatooriumisse vastu põhjendusega, et ta on juba liiga vana. Et aga mõningatele erialadele oli soovijaid vähe või peaaegu üldse mitte, soovitati B. K.-l hakata õppima kontrabassi. Ise olla ta selle kohta arvanud: "Kui mujale ei saa, siis sinna ikka võetakse."

Et nendel aegadel oli õppimine tasuline, pidi noor muusik mõtlema ka rahateenimisvõimalustele. 1921.-27. aastani vahetas ta töökohti keskmise regulaarsusega kord aastas (kinod, tsirkus jm.), veidi pikema peatusega "Estonia" orkestris 1924. aastal. Aastal 1927 suurendati Ringhäälingu triot orkestri mõõtmeteni, ja Boleslav Kotzensky leidis selles kollektiivis lõpuks ometi tõelise töökoha. Pea kümme aastat oli ta orkestri ainukeseks kontrabassimängijaks, enne kui 1936.

aastal tuli talle abiks **Hugo Lukas** (1901-1983).

Maestro elas üle kõik ERSO arenguetapid, mängides kollektiivis 1927. aastast kuni pensionile jäämiseni 1961. aastal. Kuigi meie päevadel on kombeks häbeneda punaka varjundiga peasilitamisi, olgu siiski mainitud, et Boleslav Kotzensky on saanud mitmeid Ülemnõukogu Presiidiumi aukirju ja medali "Töövapruse eest".

Ühist tööaega meenutab kauaaegne ERSO bassimängija **Robert Ots**:

"Tulin ERSOse tööle 1950. aastal, seega mängisin koos Boleslav Kotzenskyga üksteist hooaega. Boleslav oli rühma kontsertmeistrina nõudlik nii iseenda kui teiste suhtes. Pisipuudusena peaksin ehk märkima liigset veltvebellikkust, mille ta oli kaasa saanud tsaariarmeest. Ja siiski... Eelkõige oli Boleslav Kotzensky muusik (vaatamata sellele, et ta konservatooriumit ei lõpetanud). Ta kandis pidevalt hoolt, et mängijatel oleksid korralikud pillid, et sõitudel oleksid kaasas tagavarakeeled jne., jne.

Ka inimesena oli Boleslav väga tore. Ta oli eeskujulik perekonnaisa, oma kolm last aitas ta heale järjele. Lastest, tõsi, muusikuid ei saanud, aga vanasõna käbidest ja kändudest alati paika pea... Meenub seegi seik, kuidas ühel Moskva-reisil märkasin poes mootorratast, mille omanikuks olin ammu soovinud saada, kuid raha jäi väheks. Pikemalt arutlemata laenas Boleslav mulle puuduoleva rahasumma."

Ka pensionäripõlve ei soovinud teenekas pillimees pidada kamina ees istudes ja mälestusi heietades, vaid oli alati valmis bassirühmale ikka ja jälle appi tulema. Otsekui tänutäheks oli talle elamiseks määratud pikk täärmin. Boleslav Kotzensky suri 2. veebruaril 1983. aastal.

Mati Põdra

* Nagu tihti poola nimedega juhtub, on ka Boleslav Kotzensky nime kirjakuju tekitanud probleeme. Variante erinevatest uurimustest: **Boleslav Kotsenski, Boleslaw Kotsinski, Boleslaw Kotzensky**. Autor võttis siin aluseks Taivo Sillari töö kui kättesaadavatest tõenäoliselt kõige enam läbitõotatu.

Väikestest asulatestki tuldi kuulama head muusikat

Evald Jaansoo - 80

Tore, et meie keskel elab inimesi, kelle elurõõm ja headus säratab heledamaks nendegi palge, kel muidu viril ilme ja kiususõnad suus. Selletaolised õnneseened on enamasti pikaajalised, ammendamatu töövõimega ja suutlised iga hetk rõõmsaks tegema ka endast hulga nooremate kaebilejahinge. Evald Jaansoo kuulub päris kindlasti sellesse inimliiki: 80. eluaasta lävel, kui jalad küll pisut tõntsid ja turi kühmus, laulab ta ikka veel oma armsa RAM-1ga "haudade veertel ja sülidipidudel", nagu ta ise naerdes väidab, ning nakatab ümbritsejaid heasoovlikkuse ja optimismiga.

Meil oli ühel juubeliteelisel keskpäeval mida meenutada, sest minu kutsemuusikutee algus seostus tihedalt RAM-1 ja RAMi enda töögraafikuga - ikka kaks nädalat ratastel mööda Eestimaa suuremaid ja vähemaid asulaid, kaks nädalat kodukandis. Elukogenematu nagu ma tollal küll veel olin, mõistsin siiski, et sellest viiekümneendate äärmiselt tülikast, sageli piirsituatsiooniliseks olimest aitas lähedalt välja tulla just Evald Jaansoo oskus näha inimestes-oludes peamiselt nende häid külgi ja rahulolematuid üksteisega lepitada.

Kust mujalt ta selle suurepärase elutarkuse ikka päris kui oma Eidapere-kodu toredatelt vanematelt. Ise muusikalebeseid, ei pidanud nad aga muusikukutsest kui "näljapajakust" põrmugi lugu. Evaldit nähti vaimusilmsi soliidse ärimehena ja sinnakanti näis asi esialgu kiskuvatki. Kolm aastat Tallinna Kaubanduskooli ja siis praktikale Karki-Nuia.

E. Jaansoo: "See oli looduslikult väga ilus koht, suviti pealinna jõukamate meelispaik. Parajasti kuulsuse tipule jõudnud Milvi Laidki suvitas mu praktikaagegu Nuias. Kui me kohalike noortega "Kraavihalle" etendasime, tuli kuulus lauljatar oma diplomaadist kavaleriga meid kuulama. Olime kõrvust tõstetud, suures ärevuses aga andsime oma parima. Järgmisel keskpäeval sisenes poodi Milvi Laid, haaras mu karvase laotöölise käe ja kuulutas: "Noormees, ärge jätke laulmist maha, te näete laval hea välja, laulmine on teie tulevik!"

Tulevikuks hakkaski see saama 30-ndate lõpul duetikaaslase Johannes Lükki taganttõukamisel. Algul L. Hellat-Lemba, kolmandal aastal A. Niitovi juhendamisel õppis Evald Tallinna Konservatooriumi ettevalmistuskursustel 1939.-1941. aastani. Sõda võiks ju muidugi süüdistada õpingute katkestamises ja elu segaminipaiskamises, kuid E. Jaansoo sai see saatuslikuks hoopis heas mõttes.

E. J.: "Olin parasjagu Sverdlovski lähedal tööpataljonis staabi sekretäriks, kui lugesin lehest, et otsitakse laulu õppinud mehi. Registreerimispäev oli küll möödas, aga hakkaja poisina läksin ometi kohale ja nõudsin kokkusaamist Priit Põldroosiga. Korrapidaja püüdis mulle selgeks teha, et nimekiri on juba suletud, aga kui ühe eesriide tagant äkki ilmus välja Põldroos, küsitles mind ja laskis koguni lugeda

Vasakult: Evald Jaansoo, Tiit Köster, Georg Metsalu ja Raimund Alango. Klaveril Paul Ruudi (1979).

luuletust, lülitus nimekirja ka Jaansoo-poiss. Järgmisel hommikul liikusin juba Jaroslavli pole. Pean seda seika oma elu olulisimaks murdepunktiks: sattusin olema õigel ajal õiges kohas, alustamaks aastakümneid kestnud lavategevust."

Tagalaperioodi jäi aga ka üks kahetsusväärne otsus. 1944. a. sügisel tekkis Jaansool asjalik mõte minna edasi õppima Moskva Konservatooriumi. Konkurs oli tihe, eksamitele kogunes 34 noormeest, ometi arvati Evald nende nelja hulka, keda prof. N. Raiski pidas vääriks. Paraku kõlas sama päeva õhtul raadiost Tallinna vabastamise teade, kodumaakutse sai hetkelise võidu, Evald loobus õpinguist Moskvas ja kahetseb seda tänaseni...

Eesti muusikasõpradel polnud aga kahetsemiseks põhjust: kes oleks siis Jaansoo asemel organiseerinud RAM-1, laulnud seal pool sajandit ilusat soojatämbrilist baritoni, soleerinud, etelnud ja teadustanud tuhandetel kontsertidel ning lisanud RAM-i baritonirühmale ühe hästikõlava hääle?!

E. J.: "Oleksin ehk lõpetanud Tallinna Konservatooriumi, aga jäin vahele juba esimestel klaveri- ja solfjeksamitel; töö ja elu nõudis oma osa, nii jäingi paberiteta meheks.

RAM-1 sai peatselt kuulsaks, aga maestro Ernesaks ei suhtunud meisse eriti poolehoidvalt. Ta näinuks kvarteti repertuaaris vaid tõsisemaid klassikalisi laule. Püüdsin küll seletada, et teeme lihtpublikule meeldivat "tarbekunsti", mõeldes selle all rahvalikke laule ja mõnusaid, populaarseid seadeid. Ent kallis Gustav ei nõustunud selle jutuga ja jättis üldises palgatõhusuaktsioonis minu tööta su endiseks. Ometi tunnistas Ernesaks, et RAM-1 kui kontserdinormi täitjat on koorile hädasti vaja!"

RAM-1 koosseis on aastate vältel korduvalt muutunud, kuid Evald Jaansoo oli, on ja jääb! Mina mäletan nende ilmset hiilgekoosseisu: Georg Metsalu, Georg Veting, Evald Jaansoo ja Raimond Alango, klaveril Ilmar Talvik - kõik omaette meistrid, suurepärase hääle ja ansambli tunitusega! Ma ei tüdinunud iial lava tagant nautimast nende juba viimse noodi-sõnani tuttavat repertuaari, sest igal õhtul kõlas see taas

värskena, mõne kena nüansi võrra rikkamana, hoogsalt kaasakiskuvana või südantsulatava lüürilisusega. Ei mäleta, et publik oleks kunagi suhtunud kvartetti ükskõikselt, ka niisugustes tillukestes asulates nagu Võistu, Vara või Koeru olid saalid täis kiiduavaldusheldet rahvast.

E. J.: "Aga kuuekümnete alguse Mustlas, terava ateistliku võitluse aegu saime ühelt "teenelisel kultuuritegelaselt" kõvasti võtta laulatussõrmuste pärast, mis tema meelest aitasid viia Mustlas läbi "uut usupuhastust" ja kutsusid noori üles end kirikus laulama. Vot sulle lugu! - meie polnud seda tseremooniat küll läbi teinud, saime oma sõrmused süütl kombel Perekonnaseisutaktide Büroost!"

"Usupropaganda" kõrval tegi RAM-1 aga tohutult palju tööd ansambli laulu propageerimisel, nende jälgedes käis arvukas taitlejatepere ja eks teisedki viis RAM-i kvartetti said innustust esimeselt, kõige tuntumalt. Olgu nüüd lood viimatinimetatu lauluhääle ja esinemismeisterlikkusega kuidas kellelgi, kuid niisugust klaverisaatjat-repetiitorit ja ülivõimekat, kvarteti vokaalseid omadusi arvestavat laulude seadjat nagu Ilmar Talvik ja nii põhjalikku kroonikut nagu Evald Jaansoo neil muidugi polnud. Viies paksus raamatus on täpselt kirjas iga proov ja kontsert: kus mida lauldi, kes olid kaastegevad ja mis selle kohta öeldi. Tsiteerigem:

"...kvartett omab hääd häälematerjali, häälekooli ja ühist tasakaalustatud kooslaulu. Viimane on hästi auditav vaiksemates lauludes, kuna jõulisemates kohtades tikuvad madalad hääled mõnikord domineerima. Laulude interpreteerimine toimub kollektiivil muusikalise intelligentsiga ning kontserdi kavad on alati maitsekalt koostatud ja sisaldavad küllatki nõudlikke laule." Juhan Simm, 24. I 1954.

"Meleski klaasivabriku kollektiiv südamest tänab ettekantud palade eest, mis olid nii hurmavalt kenad..." 17. XI 1955.

"Täiuslik häälevalitsemine, kaasaegselt esitatule, lavaline vabadus - nii võiks iseloomustada RAM-1 suvekontserti." Mati Märtn, "Õhtuleht", 17. VIII 1973.

E. Jaansoo mälestused pani kirja

Ines Rannap

IMBI KULL - HINGELT ÕPETAJA

Maris Valk-Falk

Nagu hiljuti ühes seltskondlikus vestluses ilmsiks tuli, on täiesti tõenäoline, et ühe akadeemilise kõrgkooli õppejõu õpilaste arv võib aastate jooksul küündida tuhandeteni. Kui kellelgi muusikuist on tõepoolest nii palju õpilasi, siis on selleks Tallinna Pedagoogikaülikooli muusikaosakonna dotsentmuusikateadlane Imbi Kull küll kindlasti. Avades Eesti muusika biograafilise leksikoni leheküljed, leiame sealt, et Imbi Kull on sündinud 3.augustil 1925.a.Tartus. Lõpetanud 1950.a.klaveri eriala Tartu Muusikakoolis, seejärel aga õppinud muusikateaduse erialal Tallinna Konservatooriumis 1953-1958. Vahepealsed aastad osutusid pedagoogilise tegevuse alguseks esialgu klaveriõpetajana Tartu, hiljem konservatooriumi üliõpilasena Tallinna muusikakoolides ja 1958.a. alates juba diplomeeritud muusikateadlasena muusikaajaloo ja muusikateoreetiliste ainete õppejõuna Tallinna Pedagoogilises Instituudis. Kas nelikümmend seitse aastat kestnud muusikapedagoogi põli võib kellelegi ikka veel uusi kogemusi pakkuda või tõmmata kaasa mõtlemise suuremate muutustega? See näib küll olevat isiksusest, sellest, mida inimene ise endaga kaasas kannab, sellest ära kulutab ja juurde ammutab.

Imbi Kull on plejaadiinimene, kelles siinkirjutaja meelest elab tänaseni edasi sünni- ja õpingulinna "Tartu vaim". Klassikalist "Tartu vaimu" seostatakse kunstinähtusena enamasti ikka "Pallase" koolkonna traditsiooniga, aga ka Tartu ülikooli akadeemiliste ideaalidega. Tartu muusikaelus peaks sellega kõrvutama ehk pisut hilisema nähtuse - Tartu Muusikakooli kammerliku ja muusika "sisu" otsiva õhkkonna, milles Imbi Kull osales selle legendaarsematel ja parimatel aegadel Aleksandra Sarve klaveriõpilasena, Aare Allikvee muusikaajaloo loengute ja Johannes Bleive vormianalüüsi tundide kuulajana, kooli ajaloo suurkujude Elleri, Tubina, Olav Rootsi või Karl Leichteriga jälgedes kändides.

Kitsamat sõpruskonda, kuhu kuulus Imbi Kull ja kuhu ta kuulub ilmselt veel praegugi, iseloomustas alati väga suur dialoogivajadus ja ka valmidus selleks. Imbi Kull, Sinaida Merksion, Helgi Palu (Sirmais), Maie Tigane, Helju Tauk ja Vivian Tordik - kõiki neid kokkukuulunud erineva profiiliga muusikuid iseloomustab ühine joon - arukas tegutsemistung. Või on see pidev arenemisvajadus? Lähim õpingu- ja erialakaaslane, Tartu Muusikakooli praegune õppejõud Vivian Tordik iseloomustab Imbi Kulli lihtsalt ja tundlikult: "Ta on hingelt õpetaja, talle meeldib see töö. Ma ei ole ta tunde näinud, olen kuulnud, kuidas ta nendest räägib. Ta on selline huvitav pedagoog, kes on töötanud kõigis vanuseastmetes õpilastega. Ta peab olema pedagoogilises mõttes paindlik inimene. See mulje on mulle jäänud... Siis on veel niisugune mulje, et ta lähtub õpetades ka väga praktilistest kaalutlustest, sellest, mida õpilastel pärastises töös vaja läheb... Ta tegeles alguses pikka aega vormianalüüsiga, pärast tuli muusikaajalugu. Ja oli ka üks huvitav aeg kuuekümnendatel aastatel, kui Allikvee haigestus, siis tuli Imbi Tallinnast teda asendama ja käis ja sõitis ja tal oli nagu mingisugune pedagoogi missioonitunne. Ta õpib ka üllatavalt kiiresti õpilasi tundma..."

Imbi Kull on haruldase kavakindlusega täitnud ka oma muusikateadlase-kohustust. Ta on trükkis avaldanud 6 muusikaajaloo ja vormianalüüsi õpikut aastatel 1964-1988, alustades sellega neil kõige piiranguhkematel aegadel. Need on: Nõukogude vene muusikaliteratuur, Muusikaajalugu koolidele (kaasautor O.Tuisk), Muusikateoste vormi analüüs, Nõukogude muusikakultuuri areng, Nõukogude heliloojaid ja Valimik oopersüžeesid, selle kõrval üle 300 muusikaartikli

entsüklopeedias ENEKE ning arvukalt muusikakirjutisi õpetajate ajalehes jpm. Ka praegusel hetkel on kooliameti tellimusel kordustrükina valmimas "Eesti muusika ajalugu" üldkoolidele, millega püütakse täita tühimikku muusikaajaloo õpetajate riieleil, kuni valmib eesti muusika ajaloo teaduslik kontseptsioon ning kirjutatakse valmis selle peatükid.

"Tema raamatud on ju ta töö otsesest vajadusest välja kasvanud. Libretoaraamatud, et need oleksid loenguid pidades olemas ka teised ka. Väga järjekindel inimene, kes oskab oma tööd organiseerida. Ta on ennast realiseerinud pedagoogilises töös täiesti... Inimene, kes on oma õige koha leidnud ja seda ka väärikalt täitnud. Mõni muudkui rabeleb ringi, aga tema pani juba varakult paika kõik. Teda on juhtinud üldpedagoogiline eesmärk," lõpetab vestluse oma mõttekaaslasest V.Tordik (Tartus, 05.06.1995).

Imbi Kull on osanud kogu elu vajalikuks pidada hoolitsust oma tervise eest. Oma raha on ta kulutanud arvukatele matkadele. Kui paljud piirdusid reisidega Euroopasse, siis tema käis kohe ära Egiptuses, Nepaalis (mida peab kõige huvitavamaks reisiks), laevareisil mööda Jeniseid üle põhja pöörjoone (kus suvisel polaarpäeval on päike üleval kella kaheni öösel), Baikali ääres, Issõk-Kulil Kirgiisias ja paljudes teistes paikades. 1968.a. algasid korduvad reiseid venna perekonda New Jersey's, mis võimaldasid näha Ameerikat, külastada kontserte ja teatrietendusi New Yorgis, van Kliburni ja Eugen Ormandi esinemist Rahmaninovi kavaga, Mozarti "Figaro pulma" etendust ja palju muud. Reisi muundamine energiaallikaks, mis algas üliõpilasaegse matkaga Karpaatidesse, võib hea juhuse korral jätkuda veel selgi suvel reisiga läbi Viini Rooma, kui uskuda Imbi Kulli sarmikalt tehtud vihjet veeta seekord oma sünnipäeva ehk nõnda.

ELLEN LAIDRE

“Olen õnnelik inimene, sest olen saanud õppida seda, mida olen kõige rohkem ihaldanud ja võin töötada alal, mida kõige enam armastan”, väitis Ellen Laidre ajalehe “Kodumaa” veergudel detsembris 1965. Esimese juubelini jäi siis veel pisut üle poole aasta. Professionaalse lauljana oli E. Laidre tegutsenud 14 aastat, ees ootasid veel mõned aktiivse kontserttegevuse hooajad... Nende paarikümne aasta jooksul sai lauljatar nautida suure hulga publiku tulist poolehoitu. Teda armastati kui erandliku häälematerjali ja omapärase väljenduslaadiga muusikut. Ellen Laidre suhtus kunsti äärmise austusega ja oli ennastsalgavalt töökas.

Tee muusika, eriti Suure Muusika juurde kulges Ellenil käänakuid ja tõkkeid pidi, kuid vajadus end lauldes väljendada viis lõpuks, kuigi suhteliselt hilja, siiski eesmärgile.

Ellen sündis 6. augustil 1916. a Harjumaal ehitustöölise kehvast majakeses; ema kasvas kodus kahte last, käies vaid vahel passijana pisut lisa teenimas. Viieaastasena kukkus väike Ellen ja väänas välja puusaliigese. Esialgu ei taibanud vanemad õnnetuse suurust, prooviti abi saada posijalt ja loodeti paranemisele Jumala abiga. Kui arst lõpuks tuvastas ränga vigastuse, ei toonud enam erilist kergendust paljud operatsioonid. Ellenil tuli koolis käies taluda meeletuid valusid, nagu kaastundega meenutab pinginaaber Silvi Rannamaa. Üks kooliaasta gümnaasiumis jäi koguni vahele. Lõpuks pääses Ellen küll valudest, kuid ühe tunduvalt lühema jala tõttu tuli elus mõnestki asjast loobuda, eeskätt muidugi ooperikarjäär. Ent kõiki, kes Ellenit lähemalt tundsid, hämmastas selle naise ääretu tahtejõud ja optimism. Paksust kingatallast hoolimata märgatavalt longates ei loobunud ta noorena isegi suusatamisest ja tantsimisest, võttis meelsasti osa pikkadest jalutuskäikudest ja lõbusatest koosviibimistest.

Juba koolitüdrukuna armastas Ellen omaette olles laulda. Algul ei teadnud kooliõedki tema harrastusest, alles 14-15-aastasena julges Ellen vahel harva teiste seltsis laulu üles võtta ja sedagi võimalikult hämaras ruumis. Paar aastat hiljem, viibides koos sõbratari Silviga sanatooriumis, sõandas Ellen oma ilusa häälega rõõmustada ka päris võõraid.

Kummalisel kombel ei suutnud Elleni ema kunagi mõista-toetada tütre püüdlusi, kuid isa sai aru, milline anne on Ellenile kingitud ja püüdis teda selle arendamisel jõudumööda abistada ja innustada. Ellen meenutas sageli tänutundes isa headust ja avarat mõistust, ning tohutut üllatust, kui isa kinkis talle 9. sünnipäevaks pianino. Nii Ellen kui tema vend harjutasid sellest alates hoolega igaks eraõpetajalt võetavaks klaveritunniks.

Pärast algkooli astus Ellen Tallinna Tütarlaste Kommertsikooli, kuid sai üsna pea aru, et seal pole tema õige koht. Paraku polnud raha muusikaõpinguteks kusagilt võtta — tuli lõpetada kommertsikool ja omandada raamatupidaja kutse.

Tööd otsis Ellen tervelt kaks aastat enne kui ta võeti 1939. a J. Kodrese Kaubamajja telefonistiks. Edaspidi võimaldati tööd ka raamatupidajana.

Argielu mured ja tusa elas Ellen sel ajal välja Töölistemuusika Ühingu kooris; küllap seal on pärit ka E. Laidre elu lõpuni kestnud kiindumus koori- ja ansamblilaulu: ta oli hääleseadjaks ja juhendajaks õige mitmetes kollektiivides.

1940. a alates kulges Elleni elu “nõukogude korra

viljastavates tingimustes” — konservatooriumis õppimine oli nüüd täiesti tasuta! Soovijaid astumaks lauluosakonda oli üle saja, Ellen laulis end nende hulgast neljandaks! Tuli muidugi alustada muusikakooli programmist, nii et konservatooriumidiplomini jõudis E. Laidre alles 1951. a. Muide, temaga koos lõpetasid G. Ots, V. Gurjev, V. Vahi, V. Järvi jt.

Kõik need aastad õppis E. Laidre J. Siimoni juures, kuid on üheaegselt ja hiljemgi konsulteerinud teiste pedagoogidega ning töötanud lõpuks välja täiesti isikupärase hääletekitamise ja -juhtimise süsteemi.

Esimese soolokontserdi puhul (mais 1951) juhiti kriitikute poolt tähelepanu tema hääle tämbrihõlmele, suurele ulatusele, selgele diktsioonile ja sügavale muusikaalsusele. Enne filharmoonia solistiksaamist (1955) olid sooloõhtud E. Laidre ainsaks väljundiks — igal aastal valmis regulaarselt kaks uut kava. Teda ei heidutanud ka L. Sauli küllalt teravad arvustused, kus ajast aega viidati ebaühtlastele häälikutele, forsseeritud tooniandmisele, keskregistri vähesele kõlavusele, ülemise registri pingutatusele jne. Paralleelselt nende arvustustega võis ajakirjandusest leida aga lausa ülistavaid avaldusi, kus esiplaanile nihutati tõlgitsuse lihtsus ja rahvalikkus, ja kiideti ka intonatsioonitäpsust, dünaamilist paindlikkust, varjunditerikkust, hääle kandvust jm. Ei oska selle vastuolulisuse kohta midagi öelda, sest Ellen Laidre kolleegina mäletan nii saalist kui lava tagant saadud elamusi, mille aegu ei jõudnudgi tähele panna “kõrilihaste pidurdava tegevuse väljalülitatust” või muud vokaalspetsiifilist näitu. Meenutadest Elleni lauldud E. Griegi “Keset lilli” ja “Luike” tuleb praegugi veel kananahk ihule ja kipitus silmanurka.

1955. a algul toimunud kuulajate konverentsil jäi kõlama soov kohtuda sagedamini E. Laidrega (ka J. Valgemäe ja R. Pikhofiga). Veidi hiljem kirjutas H. Pastak “Õhtulehes”: “E. Laidrest on kujunenud viimaste aastate jooksul üks meie tublimaid kontsertlauljaid. E. Laidre laulab nii, nagu on omane ainult temale. Ta asetab laulusse omad arusaamad, mõtted ja tunded. Laul on orgaaniliselt seotud Laidre kogu isiksusega. Seetõttu on ta lühikese ajaga pälvinud suurearvulise kuulajaskonna poolehoiu.”

E. Laidre repertuaar oli paisunud tohutult suureks, juba üksi eesti heliloojate laule oli seal umbes 130, koos vene ja lääne klassikaga ning erinevate rahvaste lauludega aga 421 ühikut! E. Laidre esines oma soolokontsertidega kõikjal vabariigis ja oli pidevalt hõivatud loengkontsertidel ja segaprogrammides. Esimene ja paraku ka viimane välisreis toimus 1957. a Soome-Nõukogude Sõprusühingu korraldusel; kuid “suurel kodumaal” kontsertreeris lauljatar sageli nii soolo- kui segaprogrammides, oli kaassolistiks meie keelpillikvarteti ja puhkpillikvinteti kontsertturneedel.

Huvitav on lugeda Elleni tähelepanekuid oma esinemistelt 1960. aastal: “Nägin Haapsalu keskkoolis viimast korda C. Kreeki, ta suri 27. IV 1962.”... Puhja koolis on “kasvatustöö hästi vähene, õpilased väga rahutud... ja klaver võimatu”... aga “Põlva lapsed olid kenad, direktor haruldane, vastuvõtt hea” ja “Alatskivil oli väga tore da õhkkonnaga kool, inspireeriv, esinesime vaimustusega”. Või Elva kohta: “Ilmselt on selles koolis midagi viltu, kuulajaid väga vähe...”

Erinevad laulud, erinevad kostüümid

Siit nähtub, et E. Laidre pidas õpilaskonna suhtumist muusikaäritustesse kooli kasvatus töö indikaatoriks ja tal oli, olgu või osaliselt, kahtlemata õigus.

Kunstniku soolokontsertidele "Estonias" ja Tartu Ülikooli aulas tuli aastast-aastasse ikka palju rahvast, kelle tuumiku moodustas suur sõpruskond. Tema poolehoidjate arv ei vähenenud ka kuuekümnendate teisel poolel, kui E. Laidre pühendas end üha rohkem eesti rahvalaulude esitamisele. Juba lapsepõlves kuulis Ellen Pärnu ja Viljandimaa piirimailt pärineva isapoolse vanaema lauldud rahvaviise; hiljem, muusikaõpingute päevil uuris ta kunstmuusikasse kandunud

rahvaloomingut ja huvitus teadlaste-folkloristide süüvimistest eesti rahva muusikalisse pärandisse. Kindlasti olid need M. Saare laulud ja Aino Tamme suur eeskuju, mis suunasid E. Laidre autentsete rahvaviiside juurde.

M. Kolk: "Koostöö E. Laidrega on olnud huvitav, mitmetahuline ja haarab õieti kõike, mida rahvamuusika esitamisel on vajalik tundma õppida. See algab fondidega tutvumisest, rahvalaulude valikust, aga kõige suurem töö on ikkagi seotud rahvaviisi sisu ja väljendusprobleemidesse süvenemise, rahvamuusika üldiste aluste ja eesti ajaloo tundmaõppimisega. E. Laidre veetis päevi kirjandusmuuseumi fonoteegis kuulates ja kopeerides heliülesvõtteid, konsulteerides teadlastega ja lauldes neile ette õpitud palu, lugedes rahvaloomingualast kirjandust ja teaduslikke töid". (Raadiosaatest 1965. a).

Esimese puhtalt rahvalauludest koosneva kontserdi andis E. Laidre 1961. a. Algas see rõkkavate karjasehüigetega, jätkus töördõmu, orjamuret, mõrsjale jagatavaid õpetussõnu ja pulmalusti edastavate lauludega ja lõppes eesti heliloojate rahvalaulutööstustega.

Üsna pea oli E. Laidre jõudnud oma rahvalauludega "katta" pool Eestimaast ja julgenud nendega tulla ka "Estonia" lavale.

"E. Laidre tabas toredasti eri maanurkadest pärit olevate viiside iseärasusi — nii viisiveeretamise kui ka kõnemurraku — osas. Just lauljatori selline peen sisseelamisvõime rahvalaulikute esinemismaneeri kujunes erakordseks kunstielamuseks" (M. Oja, "Kodumaa" 22. XII 1965)

Joosep Aavik leidis et "selliseid kõrge kasvatusliku väärtusega kontserte eesti rahvalauludest tuleks järjekindlalt ja igal pool läbi viia". E. Laidre oli selleks valmis, kõik sõltus vaid fila muusikaosakonna ettevõtlikkusest. Takistuseks sai paraku mingi totter seadus, mis "sundis" pensionieas artistile andma kontserte vaid kahe kuu jooksul aastas! E. Laidre sai 55-aastaseks 1971. a. Siis oli ta repertuaaris juba mitu rahvalaulude eriprogrammi, millega ta võinuks järgneva seitsme aasta jooksul veel mõndagi korda saata, kuid talle võimaldati üldse vaid 40 esinemist. Tähtsamatel oli seletuste andmine M. Kolgi hooleks, koolides ja väiksemates asulates tegi seda H. Ridamäe, ühel perioodil ka A. Himbek.

Kolmel viimasel eluaastal esines E. Laidre väga harva, tegi vaid hääleseadja tööd mõne ansambliga. Vaevama hakkas raske haigus, mida ta kui üdini optimist eiras lõpuni...

E. Laidre kauaaegseks saatjaks oli Elsa Avesson, kelle sügav muusikaalsus ja fraseerimispeensus haakus suurepäraselt lauljanna muusikaliste ambitsioonidega. Mõned soolokavad, ka kõige esimene, valmisid maestro Bruno Luki toel. Filharmoonia lektuuriumidel ja ka viimaste aastate rahvalaulukavade saatjaks oli Aino Himbek. E. Laidre on ühes intervjuus avaldanud südamlikku tänu oma partneritele ja meenutanud ka Leningradi, Riia ja Alma-Ata konservatooriumi pedagoogidega loodud töösidemete suurt kasutegurit.

"Meist, Elleni kolleegidest, ei mäleta keegi ühtki tema kaebust kurguhäda, tujutuse või väsimuse üle ka pärast pikki kügelemisi bussipingil. Küllap see tore omadus sünnitas E. Laidre menu ja tänaseni kestva armastuse tema vastu, mis tõi juubelisaali rohkesti austajaid ja lavale sületäite viisi lilli" ("Õhtuleht" 1. XI 1976).

INES RANNAP

“LAVAL KASUTAN AINULT HÄID LOITSE, ET MÕJU PUBLIKULE OLEKS SOODUS”

Vestlus Siberi šamaani Boris Salchakiga enne ta esinemist Estonia kontserdisaalis 7. mail

Šamaanirituaalil on seos religiooniga, ta on religioosne kombetalitus. Teie etendate seda laval, kas rituaal sel kombel ei devalveeru?

Kui ma tegin filmi, mille ma siia kaasa tõi, esitati mulle ka selletaoline küsimus: “Kas Sa ei karda, et Sind karistatakse?” Ei karda, ma pole šamaani kunstile midagi paha teinud.

Kas Teie esinemine laval on kunstiteos või tõeline rituaal?

Ma mängin ja laulan rituaali, ainult pisut muudetult. Loitsimise sõnad ja värsid on avaldatud meil ilmunud raamatus “Suur šamaan”.

Räägitakse, et šamaani loitsu ajal vaimud lähevad tema kehase suu kaudu või vastupidi - šamaani hing väljub tema kehast sealpoolsesse maailma.

Olenevalt sellest, missugune on loits. On olemas väga erinevaid loitse.

Millised on need erinevad loitsud?

Hingedega ühenduse pidamiseks, lume või rahe esilekutsumiseks või kõrvaldamiseks jne. Kaasa tõi ma filmi sellest, kuidas šamaan ravis haiget. Meeste sõttasaatmine, kas minna itta, läände või lõunasse. 49 päeva pärast surma läheb inimese hing taevasse. Enne seda saadab ta šamaani kaudu oma testamendi pojale, vennale, sugulastele.

Milliseid loitse te esitate laval?

Ma olen õppinud suure šamaani Kulja juures ja tunnen kõiki loitse. Laval esitan ma, ka täna, häid loitse. Et kõik tunneksid end hästi.

Millist mõju võib loits avaldada publikule?

Sõltub inimesest, kuidas on ta meelestatud. Inimene peab mõtlema millestki heast, mitte halvast, siis elab ta ka sisse loitsu rütmi ja mõju on hea.

Mõni sõna kahehäälselt kurgulaulmisest. Milliseid stiile täna kuuleme?

Hoomeid, kargõra, izengur, borbonnadõr. Igaüks jaguneb veel erinevatesse alaliikidesse. On olemas stepi, mägi- jne loitsud.

Ütelge palun, kuidas võib üheaegselt teha erinevat häält: madalat ja midagi viletaolist? Kas Te ainult teete neid või võite ka seletada, kuidas.

Meil korraldatakse selles küsimuses sümposioone. Mullu oli see halvasti organiseeritud ega andnud mingisugust tulemust. Nüüd tuleb uus sümposioon, loodame, et seal saab asi selgemaks. Neil sümposioonidel on ka praktiline eesmärk. Korruga kahte häält teha oskajatele kavatsetakse hakata maksma toetust-pensioni. See on ju väga raske töö. Aga selleks on vaja teaduslikku põhjendust.

Teie enda arvamine?

Erinevate stiilide puhul on hääle tekitamise mehhanism erisugune.

Kas on õige, et loitsimise ajaks peab šamaan tingimata jõudma transi-seisundini?

Sõltub saalist, publikust. Mõnikord ei ole see mul õnnestunud. Siis näib, et vaim on kuskil kõrgel ja vaatab minu peale alla. Kui saad kätte õige rütmi, lähed ekstaasi.

Milline on trummi osa Teie esinemistel?

Trummi abil saab tõeline šamaan kätte puhta maagilise rütmi. Vanasti olid šamaanid väga hea rütmitaju ja lauluhäälega inimesed, suured kunstnikud ja suured presidendid (naerab). Tänapäeval on mõned oskused ununenud.

Täna esinete Te koos ülemaailmselt tuntud kurguhäälsel laulja David Hykes' iga, kes kasutab samuti Ida tehnikat, on seal õppinud. Kas Te ei karda temaga koos esineda?

Kuulen seda nime esimest korda. On palju suuri folk- ja dzässisoliste. Ühe ansambliga esinesin koos Šveitsis. Olen töötanud koos Peter Gabrieliga.* Aga ma ei tea, kuidas on saanud kuulsaks see mees, kellega koos täna esinen.

Jutustage oma ühistööst Peter Gabrieliga.

Temast võib rääkida terve päeva. 2 aastat tagasi esinesime koos Inglise kuningannale. Pidin koju sõitma, aga otsustasin jääda veel kuueks kuuks Manchesterisse. Esinesin Gabrieli ja tema sõprade organiseeritud festivalidel. Gabriel kutsus mind oma stuudiosse, lindistas.

Olen kuulnud, et transsi minemiseks peab šamaan kasutama mitmesuguseid vahendeid. Üks šamaan, kellega tutvusin Moskvast, ütles, et iga etenduse eel joob ta ära klaasitäie viina transsi minemise kergendamiseks.

Ma kasutan tavaliselt lõhnaaineid, paigutan nad enda ümber, et vaimud minusse tuleksid. Kuid täna hommikul kiirustasin, unustasin lõhnaained hotelli. Tuleb ilma läbi ajada.

Ma tean, et mõned šamaanid Põhja-Siberis kasutavad selleks kärbesseeni.

Meil on igal šamaanil oma rituaal. Minul on lõhnaained, nagu ka mu õpetajal, kes annab neid ka oma patsientidele, et mõjutada nende psüühikat. Kui nad nuusutavad neid enne magamamist, ei tule halbu unenägusid.

Kas Te esinete ainult laval või olete ka haigeid raviv ja tulevikku ennustav šamaan?

Ma oskan ka seda tööd teha. Päril šamaanidena tegutsevad ja kuuluvad ka šamanismi organisatsiooni meil 40 inimest. Mina sinna ei kuulu, olen liiga noor.

Kui vana Te siis olete?

Meesterahvalt võib kuidugi seda küsida. Olen 36-aastane.

Soovime edu eeloleval kontserdil.

Küsitlesid PEETER VÄHI ja MIRZA BABAJEV

*Inglismaal elav maailma autoriteetseimaks Ida muusika tundjaks loetav mees, organisatsiooni "World of Music and Dance" (WOMAD) juht.

GUINNESSI REKORD

Suurim kontrabass on 4,26 m kõrgune, kaalub 590 kg, tema kõlakastil on laiust 2,43 m, keelte kogupikkuseks mõõdeti 31,7 m. Kontrabass valmis 1924.a. New Jersey osariigis USA-s. 1989.a. mängisid sellel Straussi "Perpetuum Mobilet" korruga 16 inglise muusikut: 5 sõrmedega, 11 poognatega.

NÄTSTI

UUT LAULUVARA

(vanal viisil)

One day tahtsin minna
On the street kõndima
But when mina jõudsin sinna,
Came the mother luuaga.

(I salm kantaadist "Happeningilt workshopile")

UUT ESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

Raamatud

Eesti Meestelaulu Seltsi Tartu Meeskoor. - Tartu, 1995. - Voldik (6 lk.); ill., portr.
 Poistekoor "Revalia" 40. - Tallinn, 1995. - 62 lk., ill.; portr.
 Art and music news, Austria 1994: Ausstellungen und Musikveranstaltungen. - Wien, 1994. - 31 S.; ill.
 Bacon, D. P. The ultimate guitar book. - London, 1993. - 192 p.: ill.
 Balticum - a coherent musical landscape in 16th and 18th centuries. - Helsinki, 1994. - 166 p.
 Bamberger Symphoniker: Wohltätigkeitskonzert in Bamberg: Konzertreise in die baltische Staaten, Vilnius, Riga, Tallinn, Mai 1992. - 1992. - 16 S.
 Breuer, R. New Yorker Musik-Kaleidoskop, 1962-1990. - Trier, 1994. - 250 S.
 Case, B. The illustrated encyclopedia of jazz. - London, 1991. - 208 p.: ill.
 Chinese opera: The art of Chinese opera. - Taipei, 1991. - 12 p.: ill.
 Deutsches Musikleben 1995. - Bonn, 1995. - 138 S.: ill.
 Firestone, R. Swing, swing, swing: The life and times of Benny Goodman. - New York; London, 1992. - 522 p.: ill.
 The Grove concise dictionary of music. - London, 1994. - 909 p.
 Ippolitow-Iwanow, M. Meine Erinnerungen an 50 Jahre russischer Musik. - Berlin, 1993. - 288 S.
 Kankles of the Baltic Sea nations. - Vilnius, 1994. - 57 p.
 Kaschkin, N. Meine Erinnerungen an Peter Tschaikowski. - Berlin, 1992. - 213 S.
 Music: Chinese music. - Taipei, 1991. - 8 p.: ill.
 Music to stir the soul and mind: The concert program of the Dale Warland Singers ' 1993/94 season. - S. 1., 1993. - 16 p.
 Nice, D. The illustrated story of opera. - London, 1994. - 192 p.: ill.
 Poroila, H. Yhtenäistetty Brahms and Chopin. - Helsinki, 1994. - 66 s.
 Poroila, H. Yhtenäistetty Pjotr Tschaikovski, Helsinki, 1994. - 51 s.
 La zampona: Pan-huilu: Opi soittamaan panhulua, lyhyt ja helppo menetelmä. - Helsinki, 1990. - 16 s.
 Tuohimäki, J. Yhtenäistetty Henri Purcell. - Helsinki, 1994. - 84 s.
 Ewald Valters: 100 jubeljahres izdevums. - Riga, 1994. - 38 lpp.: ill.
 The Virgin encyclopedia of rock. - London, 1993. - 352 p.: ill.

Noodid

Aho, K. Concerto for piano and orchestra. - Score. - [Espoo].
 Aho, K. Kvintetto alttosaksofonille, fagotille, altviolululle, sellolite ja kontrabassolle. - [Partit.] - Helsinki, 1994.
 Aho, K. Quintetto per oboe e Quartetto d'archi. - Helsinki, 1974.
 Aho, K. Symphony No 1: Score. - Espoo, 1992.
 Aho, K. Symphony No 4: Score. - Espoo, 1993.
 Aho, K. Sinfonia No 9 (Sinfonia Concertante No 2): Pasuunalle ja orkesterille. - [Partit.] - Helsinki, 1994.
 Aho, K. Sonata for oboe and piano. - London and Sevenoaks, 1989.
 An Irish tunebook: A treasury of airs and dance tunes, suitable for all instruments: Part. 1. - Cork, 1986.
 Asch, G., Reiner, D. Anthology of jazz violin styles. - Pacific, 1982.
 Bay, B. Mel Bay's jazz clarinet studies. - Pacific, 1980.
 Berlioz, H. Romeo ja Julia: Klavierauszug. - Wiesbaden.
 Griffin, V. Anthology of 5 string banjo styles. - Pacific, 1979.
 Helsingius, B. Kanske en visa... [Häälele ak. märk.]. - Helsingors, 1989.
 100 jazz & blues greats: Book 2: For piano and guit., with vocals. - London etc., 1991.
 101 solos for the flute. - London etc., 1994.
 101 solos for the saxophone. - London etc., 1994.
 101 solos for the trumpet. - London etc., 1994.
 Improvising blues guitar: Vol. 2. - Points Reyes Station, 1981.
 Kerrigan, Ch. Syncopated rhythms for the contemporary drummer. - Pacific, 1983.
 Lambert, J. Mel Bay's drum improvising studies for jazz and rock. - Pacific, 1979.
 Lepnum, H. Hädalised: Segak. - Tln., 1995.
 Maasepp, E. Kalevipoeg: Segak. - Tln., 1994.
 Maasepp, E. Truudusevanne: Segak. - Tln., 1994.
 Naaskooride lemmiklaulud. - Tln., 1995.
 Rajaloo, E. Laul sellest: Segak. - Tln., 1994.
 Reiner, D. Anthology of fiddle styles. - Pacific, 1991.
 Salasoo, J. Kodumõtted: Segak. - Tln., 1994.
 Salasoo, J. Kusagil: Segak. - Tln., 1994.
 Tormis, V. Mörsja hüvastijätt: Segak., Espoo, 1995.

Heliülevõtte

Kompaktplaadid

Baltic works for string orchestra: Vol. 2. / Perf. by Ostrobothnian Chamber Orchestra, cond. J. Kangas.
 Rodgers, Richard. Carousel / Lyrics by O. Hammerstein II; Orch. by D. Walker; Perf. by: J. Darling (Carrie Pipperidge), J. Clayton (Julie Jordan), J. Casto (Mrs. Mullin), J. Raitt (Billy Bigelow), etc., Orchestra and Chorus, cond. J. Littau. - 1993.
 Leigh, Mitch. Man of La Mancha: Original cast / Lyrics by J. Darion; Perf. by: R. Kiley, vocal, I. Jacobson, vocal, R. Middleton, vocal, R. Rounseville, vocal, J. Diener, vocal. - 1973.
 Magic: Kiri Te Kanawa sings Michel Legrand / Perf. by: K. Te Kanawa, soprano, London Studio Orchestra, Ambrosian Singers, cond. M. Legrand. Mr. Lawrence (ansambel). Swing. - 1995.
 Lennox, Annie (laulja). Medusa. - 1995.
 Bergman, Erik. The singing tree = Det sjungande trädet: Opera in two acts / Libretto: B. Carpelan; Perf. by: Lindroos (the King), C. Hellekant (the Witch), K. Hannula (Princess), P. Salomaa (Prince Hatt), Dominante Choir, Tapiola Chamber Choir, Finnish National Opera Orchestra, cond. U. Söderblom. - Helsinki, 1992.

Heliplaadid

La Belle, Patti (laulja). Be yourself. - 1989.
 Stewart, Rod (autor, laulja). Body wishes. - 1983.
 Smith, Winifred (laulja, tsitter). Ethnic folk songs from the South.
 Cocher, Joe (laulja). - 1986.
 Jarreau, Al (autor, laulja). High crime. - 1984.
Helikassetid
 Beergrass (ansambel). Some call it country. - Tln., 1995.
 Suveniir (ansambel). Koduläätel. - 1995.
 Seelikukütid
 Meri ja kitarr / Esit.: Ü. Jörberg, laul, H. Jõgioja, V. Vassiljev, P. Jaska, R. Puusepp, muusikud.
 Ööbiku suudlus / Esit.: M. Sander, laul, A. Jaama, "Modern Fox", ans., Studioband. - Tln., 1994.
 Kate. Eesti parimad lood / Esit.: "Hovery Coveny", "Tuberkuloited", "Onu Bella", Nancy jt. - 1995.

KONTSERDID JUULIS-AUGUSTIS

1. 7. kell 19.00 Pärnu Raekoda, 2. 7. kell 19.00 Haapsalu Uuemõisa loss, 3. 7. kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal - **Rein Rannap** (klaver).

4. 7. kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal - **Toomas Vavilov** (klarnet), **Annika Tõnuri** (sopran), **Nata-Ly Sakkos** (klaver), **Vello Sakkos** (klarnet). C. Maria von Weber, Schubert, Schumann, Brahms, Poulenc, Debussy jt.

5. 7. kell 19.00 Niguliste - **Andres Uiibo** (orel). Lübeck, Buxtehude, Bruhns, Böhm, Vienne.

11. 7. kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal - **Niels-Ole Bo Johansen** (tromboon, Taani) solokava koos *live*-elektronikaga. Nordheim, Sørensen, Scelsi, Rabe.

12. 7. kell 19.00 Niguliste, 13. 7. kell 19.00 Pärnu Eliisabeti kirik - **Embedsmandsduoen Niels-Ole Bo Johansen** (tromboon, Taani), **Ulrik Spang-Hanssen** (orel, Taani). Berio, Liszt, Williams, Elgar jt.

16. 7. kell 16.00 Niguliste - **Kristel Aer** (orel). Süda, Mozart, Hindemith, Mendelsohn-Bartholdy.

18. 7. kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal - **TALLINNA SAKOFONIKVARTETT. Olavi Kasemaa, Villu Veski, Valdur Neumann, Henrik Nagla.** Frescobaldi, Eysler, Bach, Štšedrin, Kern, Warren, Florenzo. Tizol.

19. 7. kell 19.00 Niguliste - **Paul Hofhaimer Consort** (Salzburg). Austria keskaegset ja renessanssmuusikat ajastu pillidel ja kostüümides. Wolkenstein, Salzburgi Munk jt.

27. 7. kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal - **Ralf Taal** (klaver), **Virgo Veldi** (saksofon). Šostakovitš, Bozza, Milhaud jne.

8. 8. kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal - **TALLINNA KEELPILLIKVARTETT 10. Urmas Vulp, Toomas Nestor, Viljar Kuusk, Henry-David Varema.** Kaastegev **Andrus Järvi** (altviul). Mozart, Brahms.

9. ja 16. 8. kell 19.00 Niguliste, 13. 8. kell 19.00 Pärnu Vene Õigeusu kirik - **ÕIGEUSU VAIMULIKU MUUSIKA KAMMERKOOR.** Vene vaimulikke koorimuusikat 15.-18. sajandist. (Auhinnad rahvusvahelistel koorivõistlustel "Tallinn '91", "Budapest '93" ja "Tampere '93".) Dirigent **Valeri Petrov.**

10. 8. kell 19.00 Pärnu Raekoda, 13. 8. kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal - **Taimo Toomast** (bariton), **Frieda Bernstein** (klaver). Beethoven, Schumann.

12. 8. kell 19.00 Pärnu Raekoda, 15. 8. kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal - **EESTI MUUSIKAAKADEEMIA MAGISTRANTIDE KEELPILLIKVARTETT. Kätlin Saar, Elo Ivask, Kirti-Kai Loorand, Pärt Tarvas.** Beethoven, Schubert.

NB! Alates 1. juulist Eesti Kontserdi piletikassa suletud. Piletid müügil kontserdipaikades *1 tund enne algust.*

BALTICA '95

AVAPÄEV, 5. juuni

12.00 - Rahvakunstinäituse avamine ja Eesti rühmade kontsert Matkamajas
 12.30 - Kontserdid Tallinna linnaosades: Haaberstis, Mustamäel, Nõmmel, Pelgulinnas, Pirital ja Vanalinnas (Raekoja plats, Viru tn. 13/15)

15.30 - Muuseumi muusikatund Teatri- ja Muusikamuseumis

17.00 - Avakontsert Sakala Keskuses

20.30 - Kristjan Toropi mälestamine Metsakalmistul

LINNAPÄEV, 6. juuli

11.00 - Eesti rühmade kontsert Vabaõhumuuseumis

12.00 - Vaba lava (Viru 13/15)

13.00 - Eesti rühmade kontserdid Raekoja platsil ja Matkamajas

15.30 - Eestimaa vähemusrahvuste kontsert Raekoja platsil - Muuseumi muusikatund

Teatri- ja Muusikamuseumis

17.00 - Välisrühmade kontsert Sakala Keskuses

MAAPÄEVAD

7. juuli

12.00 - Tallinna folkloorirühmade kontsert Matkamajas

18.00 - PÄRNUMAA PIRAND Sindi lauluväljakul

19.00 - Põlvamaa folklooripidu Seto Talumuuseumis (Värskas)

20.00 - Välisrühmade kontsert Paide Vallimäel- VILJANDIMAA VIRRED Karksi-Nuia lossimägedes

8. juuli

11.00 - Folkloorirühmade kontsert Heimtalis (Viljandimaa)

12.00 - Tallinna folkloorirühmade kontsert Matkamajas - JÄRVA KARAP Vargamäel

14.00 - SETO LEELOPÄEV Värskas lauluväljakul

LÖPUPÄEV, 9. juuli

10.00 - Jumalateenistus Jaani kirikus - Laste folkloorihommik Mustpeade Majas - Eesti rühmade kontserdid Raekoja platsil ja Matkamajas - Vaba lava (Viru 13/15)

12.00 - Rahvalaulud Raekoja platsil

12.30 - Rongkäik (Raekoja plats, Kullasepa tn., Kuninga tn., Vanaturu kael, Viru tn., Tammsaare park)

14.00 - Lõppkontsert Sakala Keskuses

(Algus ML nr. 4)

Stockholm, 11. 8. 59.

Kallis Raimund Sepp!

Jõudsin äsja tagasi Vahemere soolase vee ja kõrvetava rannaliiva rajoonist, keha päikest täis laetud nagu keskmine akumulaator...

Teie kiri 10. juunist on ikka veel vastamata. Osaliselt olen püüdnud seda küll juba vastata enne oma ärasõitu, sest lugedes pillimeeste soovi, hakkasin kohe ringi vaatama võimalustele toda huuliku materjali hankida ning saata. Palusin siinsetelt filharmoonia meestelt nõu ja jõu abi ning lühikese ajaga olidki mõned karbid pilliroo prahti ja osaliselt ka valmis materjali koos. Saatsin kogu kupatuse minema ja see ootab arvatavasti Tallinna raadiohoones ees, kui orkester jälle kokku tuleb ning pillidele on vaja häält sisse puhuda. Parimate tervitustega siinsete filharmoonikute poolt ja loodavad et esialgu on asjale abiks olnud! - Ega nemadki siin oma materjali kohapealt ei saa, ärisid, kes neid asju müüvad, on vähe ja kui mõnel mehel on asja Pariisi sõita, siis toob ta sealt seda kaasa niipalju kui jõuab. Suur osa tollest Tallinna saadetud materjalist ongi just Pariisist toodud. Nii et peaks olema just see, mida mängijatel vaja läheb. Kui on veel soove, eks laske aga kuulda! Kui septembris filharmoonia kokku tuleb uue hooaja täitmiseks, siis püüan ka veidi juttu teha puhkpillide kvinteti meestega repertuaari ja muude Teie kirjas märgitud küsimuste üle. Nad suhtuvad väga kollegiaalselt ja südamliselt Tallinna "vendade" tegevusse ja ma loodan vastastikuste sõbralikkude suhete arenemisele.

"Krati" kohta võiks niipalju öelda, et omas eelmises kirjas ma arutasin probleeme, mis selliste noodimaterjalide edasi-tagasi saatmistega üles kerkivad. Nimelt on lugu nii, et mul on siin olemas materjal, mida omal ajal Vanemuises kasutati. Kuid partituuri pole. Seda ma ei ole lihtsalt viitsinud rekonstrueerida ja see on väga aegaviitev töö. Kui kirjutaksite mulle lähemalt, mismoodi Teie kirjas

Eduard Tubina kirjad Raimund Sepale

mainitud kavatsused on kujunemas, kas olete ise arvestanud võimalusega, et keegi seal võiks seda tööd ära teha ja missuguse ajavahemiku kestel umbes? Siin saaks ju kirjutada partituuri transparent-paberile, millepealt võiks teha valguskoopaid ja neid saata, siis oleks olemas nagu tagatis, et midagi kaotsi ei lähe. Kui aga käsikirjana partituur kokku seada ja see kuhugi ära kaob, on ju terve vaev asjata olnud! Sama on ju ka orkestrihäältega, milledest nüüd puhkpillidele ainult igatüht üks eksemplar...

7-da sümfonia partituurid on praegu kõik laiali; üht hoidsin Teile saatmiseks, kuid seegi võeti peaaegu "vägisi" ära. Mis teha, uus asi, kõik tahavad näha! Katsun nüüd mõnda tagasi saada, aga see vist ei lähe korda; tuleb tellida uus koopia ja kohe teele saata - igaljuhul teen seda lähemal ajal.

Raamatud, mida olete mulle saatnud, olen kõik kätte saanud, nende hulgas ka "Tallinna raamat" ja "Minu elu kunstis". Aitäh! - Kui nüüd avaldada mõnd soovi, siis ühel tuttavatel on "Eesti NSV Teatrid" (üks perioodiline väljaanne, millest läbi uurisin 1958. a. 1. ja 2.), hilisemaid aga sooviks väga näha, kui võimalik. Maleraamatuid nähtavasti pole ja mul on kahju, et tülitasin Teid nendega - nii tähtis see ju ka ei ole, et neid Leningradist otsima hakata!...

Siinne rahvas elab nüüd ainult poksile, sest üks rootsi poiss löi USA-s uimaseks ühe neegri, kes olevat olnud ilmameister sellel alal; nüüd on siin kõik häälestatud "oma poisi" järel ja ei tunne niisuguse kuiva ala vastu, nagu seda on male, enam mingit huvi.

Nii siis lõpetan seekord, soovides Teile ja perele kõike hääd!

Teie E. Tubin.

P. S. Küsite, kuidas Tallinna raadio kuuldavus on siin. Üldiselt rahuldav, oleneb muidugi aparaadist. Mul on üks väga võimas niisugune ja ma saan Tallinnat sama selgelt nagu oleks ise seal - ent talvel tikib üks itaalia jaam segama vahest - see töötab samal lainel.

OOPERILAVAL ON JUHTUNUD IMELIKKE ASJU

Mati Palmi meenutusi

(Algus 1994. a. "Muusikalehes" nr. 17/18)

V REISIDEL ITTA

Perestroika alguse ajal 1985. a. oli meil kutse Moskvasse esinema. Kaasas pidi olema üks Nõukogude Eesti ooper. Selleks valiti Eugen Kapi "Vabaduse laulik", mis oli kirjutatud algselt neljas vaatuses.

Meil olid sel ajal väledad juhid, kes leidsid, et otstarbekas on originaalavamängu asemele panna sama autori tuntum teos "Tallinna pildid". Et etendus liiga kaua ei kestaks, tehti ooperis kupüüre ja kärbiti see kahevaatuseliseks. Sel kombel pidi ooper saama ka mõttetihedamaks.

Nii läks Tallinnas see neljawaatuseline ooper kahes vaatuses, mida ikka vahetevahel juhtub. Aga Moskvast esitasime seda tükki ühe jutiga, ilma vaheajata, et publik võõras, eesti keeles ooperi ajal saalist ära ei läheks. Niisiis neljawaatuseline ooper ühe hingetõmbega, ühes vaatuses. Kahes vaatuses ilma vaheajata.

Moskva paljunäinud publik ei lasknud end alt tõmmata. Need, kes tahtsid ära minna, lahkusid ikka poole pealt. Õnneks ei olnud neid palju.

1982. a. olid Eesti kultuuri päevad Kasahstanis. Need tegin ma kaasa. Olin Koktšetavi rühmas Põhja-Kasahstanis. Meil oli kaasas ka üks kirjanik, kes pidi avama mitmesuguseid üritusi ja pidama kõnesid.

Too kirjanik aga kadus hommikuks ära. Ootasime tundi poolteist, teda ei tulnud. Sõitsime rajoonikeskusesse, kus saal oli rahvast täis, ootas kannatlikult. Neid oli treenitud eestlasi vastu võtma, ütlemä ühe sõnagi eesti keeles, mis neil aga päris täpselt välja ei tulnud. Nad deklameerisid "Mir-družba-siprus" (sõprus!) paremat rusikas kätt tõstes. Mina olin sellist tervitusviisi näinud filmis - Hitlerjüngendi oma. Mulle oli üllatav seda Kasahstanis kohata. Nema aga sellise tervitusviisi algvarianti ei teadnud. Aga vastuvõtt oli hingestatud.

Avamiseks pandi mind punase linaga kaetud presiidiumi laua taha istuma. Mul oli seljas sini-valge pluus, et mitte istuda esinemisfrakis. Olin nii nagu valge vares soliidsetes pintsakutes meeste vahel. Mina pidin kirjaniku asemel Eesti delegatsiooni poolt võõrustajaid tervitama. Mida sa ikka oskad öelda! Võtsin eelmisel päeval oblasti parteikomitee sekretäri kõnest, mida oli tulnud sundkorras kuulata, välja momendi, kuidas Koktšetavi oblast päästis meid just kui poolest saadik naljasurmast, kui Eestis oli suhteline ikaldus. Ütlesin ka, et artist tunneb end hästi, kui ta tunnetab, et publik on teda oodanud. Seekord oma 1,5 tundi.

Ei tea, kui palju publikust suutis mõista minu kõnes sisalduvat musta huumorit meie ärakadunud ja publiku poolteist tundi ootama pannud kirjaniku ja Koktšetavi oblastikomitee sekretäri adressil. Aplaus oli igal juhul tugev.

(Järgneb)

Muusikaleht

Peatoimetaja: Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Väljaandja AS "BALBI" Tallinn 34 (EE0034) pk 996. Teisipäeval ja neljapäeval 9.00—11.00 tel. 52 51 24. Honorari saab kätte Tallinn, Narva mnt. 5 II k., tuba 2 (tel. 43 77 33 või 43 77 51).

ESTONIAN
RAHVUSKONNALINE
AP. 560